O’ZBEKISTON RESPUBLIKASI HALQ TAÚLIMI VAZIRLIGI
A. QODIRIY NOMIDAGI JIZZAH DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

O’ZBEKISTONNING JAHON HAMJAMIYATIGA INTEGRALLASHUVI

Bakalavr darajasini olish uchun taqdim etilgan

MALAKAVIY BITIRUV ISHI

Bajaruvchi:SHAROPOVA DILAFRUZ ILHOMOVNA

Ilmiy raxbar:
Falsafa fanlari doktori
B. M. Ochilova

Jizzax – 2011

Malakaviy bitiruv ishi Abdulla qodiriy nomidagi Jizzah davlat pedagogika instituti "Ijtimoiy fanlar" kafedrasida bajarilgan.

Taqrizchilar: tarih fanlari nomzodi A. Pardaev

Sayljoy akademik liöey katta o'qituvchisi
D. Hakimova

Himoÿ 2011 yil _______ kuni soat ____ da A. qodiriy nomli Jizzah davlat pedagogika instituti tarih fakulüteti umumiy tarih kafedrasida bakalavr darajasini olish uchun malakaviy bitiruv ishlari qimoÿsi bo'yicha davlat attestaöiÿ kommisiÿsi qayúat yiqilishida o'tkaziladi (Manzil: Jizzah sh., SH. Rashidov shoq ko'chasi, 54.)
MBI bilan Jizzah davlat pedagogika instituti kutubhonasida tanishish mumkin (Manzil: Jizzah sh., SH. Rashidov shoq ko'chasi, 54.)

M U N D A R I J A

KIRISH...4-10

I-BOB MUSTAqIL O’ZBEKISTONNING JAqON qAMJAMIßTI BILAN qAMKORLIGINING IJTIMOIY-SI¨SIY MOqIßTI

1.1. O’zbekistonning tinchliksevar tashqi si¸sati va jaqon qamjamiÿtiga qo’shilishi………………..11-21
1.2. O’zbekistonning Mustaqil Davlatlar qamdo’stligi mamlakatlari bilan ko’p tomonlama aloqasining zaruriÿti va aqamiÿti…...21-28
1.3 Markaziy Osi¸: qamkorlik aloqalarining mintaqaviy qususiÿti..28-39
1.4. O’zbekistonning qorijiy mamlakatlar bilan o’zaro manfaatli munosabatlarining qususiÿti…......…………………….........40-49

II-BOB O’ZBEKISTON O’ZARO qAMKORLIK VA TENGLIK ASOSIDAGI INTEGRAÖIß JARA¨NINING MUSTAqIL VA TENG HUQUQLI SUBÚEKTI

2.1 qozirgi davr integraöiÿ jara¸nida O’zbekistonning faolligi va istiqboli..50-55
2.2. Mustaqil O’zbekistonning halqaro tashkilotlar bilan o’zaro

aloqalari, uning halqaro mavqei oshishining muqim va samarali yo’li..55-61
2.3. O’zbekistonning jaqon xamjamiÿatiga integeraöiÿlashuvi mavzusini ¸ritishning tehnologik haritasi…………………61-68

HULOSA 69-71

Adabiyotlar ro’yxati 72-75

K I R I SH

Mavzuning dolzarbligi: qozirgi davrda jaqon taraqqi¸tining o’ziga hos hususiÿtlari halqaro munosabatlarda qamkorlikning kuchayib borishi va unga taúsir o’tkaza¸tgan iqtisodiy-si¸siy, madaniy-maúnaviy qamda ekologik omillarning mavjudligi bilan belgilanadi. Binobarin, dun¸dagi ko’pchilik mamlakatlar, halqlar o’zlarining ijtimoiy-iqtisodiy, si¸siy, madaniy taraqqi¸ti darajalarining hilma-hilligi, rivojlanishning turlicha bosqichlarida ekanliklariga, qatto mafkuraviy qarashlaridagi farqlarga qaramasdan o’zaro ÿqinlashishga (integraöiÿga)1 eqti¸j sezmokdalar.Bu jara¸n quyidagi hususiÿtlar bilan ifodalanmoqda:

birinchidan, XXI asrga kelib öivilizaöiÿning shakllanish tendenöiÿsi aniq bo’lib qoldi. Bu tendenöiÿga qozirgi dun¸ jamiÿtlarini birlashtiruvchi iqtisodiy, si¸siy, madaniy aloqalarning tobora intensivlashuvi jara¸ni asos bo’lmoqda;

ikkinchidan, turli mamlakatlar va mintaqalarning bir-biriga boqliqlik darajasi ortmoqda, moddiy va maúnaviy eqti¸jlar va kishilarning qa¸t tarzi qam borgan sari global tus olmoqda;

uchinchidan, butun planeta bo’ylab iqtisodiy, ijtimoiy va si¸siy qa¸tning, madaniÿt tipining, bilim va qadriÿtlarning shahsiy va ijtimoiy eqti¸jlarini qondirishning eng optimal va foydali shakllari keng tarqalmoqda;

to’rtinchidan, ekologik muammolar echilishida qamkorlikning aqamiÿti oshib bora¸tganligida;

beshinchidan, öivilizaöiÿlar totuvligi bir-birini tushinish va o’zaro taúsir asosida qoÿlar urushiga chek qo’yish, inson omilining halqaro munosabatlar bosh mezoni etib belgilanishini taqozo etmoqda;

oltinchidan, butun say¸ramizda milliy va diniy nizolar, ekstremistik tashkilotlar faoliÿti madaniÿtlararo qamkorlikka shu bilan bir qatorda halqaro munosabatlarga, qamjiqatlikka o’zaro taúsir o’tkaza¸tganligi va shu sababdan bu qolatning rivojlanib, kengayib ketishiga yo’l qo’ymaslikni diplomatik yo’l bilan bartaraf etish dolzarbligi.

O'zbekiston mustaqillikka erishgach, jaqon öivilizaöiÿsiga qo'shilish, mamlakatlar bilan faol teng asosda qamkorlik aloqalarini olib borishni asosiy maqsadlardan biri sifatida kun tartibiga qo'ydi. SHu asosda qamkorlik aloqalarini shakllantirishning o'ziga hos tamoyillariga amal qilishni belgilab oldi. "qamkorligimizning maqsadi bitta, - deb taúkidlaydi O'zbekiston Respublikasi Prezidenti I.A.Karimov, - Evropa va Osi¸da barqarorlik va havfsizlikni taúminlash, erkin bozor munosabatlarini kengaytirish, demokratik qadriÿtlarni rivojlantirish va mustaqkamlash, inson ququqlari va erkini kafolatlash, fuqarolarimizning munosib qa¸t kechirishi uchun zarur sharoit ÿratishdan iboratdir"1 . Þrtboshimizning mazkur fikri tadqiqot mavzusining dolzarbligini va aqamiÿtini belgilab beradi.

Bugungi kunda O'zbekiston mintaqaviy darajada - Markaziy Osi¸, submintaqaviy darajada - MDq, global darajada - iqtisodiy qamkorlik tashkilotida integraöiÿ jara¸nida faol qatnashmoqda. Katta istiqbolga ega integraöion jara¸n - O'zbekiston, qozoqiston, Tojikiston va qirqiziston o'rtasida tuzilgan shartnoma asosida tashkil etilgan Markaziy Osi¸ umumiy bozorining rivojlanishidir. Globalizaöiÿ jara¸nlarining tezlashishi va kengayishi tufayli integraöion jara¸nlarda birinchi o'ringa iqtisodiy omillar chiqmoqda.

Þqoridagi muloqazalardan kelib chiqib, mavzu dolzarbligining quyidagi jiqatlarini ko'rsatish mumkin:

Birinchidan, XXI asr halqaro munosabatlarida integraöiÿlashuv omilining kuchayib bora¸tganligi, halqaro institutlar va tashkilotlarda suveren O'zbekistonning ishtiroki masalasini, tarih taqozosi deb emas, balki ayrim mintaqalar ko'lamida qam, shuningdek umuman say¸ramiz ko'lamida qam sobitqadamlik, barqarorlikning omillaridan ekanligi mazkur yo'nalishda ilmiy izlanish olib borishni taqozo etmoqda;

Ikkinchidan, jaqon amali¸tidan maúlumki, qar bir mustaqil davlat, ayniqsa mustaqil taraqqi¸t yo'liga kirgan mamlakatlar qech qachon o'z qobiqiga o'ranib rivojlanmagan. Aksincha, mustaqil rivojlanish yo'lini tanlash bilanoq jaqon qamjamiÿtiga qo'shilish orqali o'z taqdirini belgilagan. SHu jiqatdan olganda vatanimizning mustaqillikni ko'lga kiritish va mustaqil tashqi si¸siy faoliÿtini

belgilashi qamda halqaro munosabatlarda o’zining to’laqonli o’rin topa¸tganligi hususiÿtlarini ochib berish;

Uchinchidan, Mustaqil O’zbekistonning jaqon öivilizaöiÿsiga qo’shilishining tarihiy-metodologik asoslarini, muammolarini o’rganish va echimini tadqiq etish niqoÿtda muqim;

To’rtinchidan, O’zbekistonning jaqon qamjamiÿtiga kirishiga imkon beradigan shart-sharoitlarni o’rganish þrtboshimiz Islom Karimov aytganidek, "Mamlakatlar va madaniy aloqalarni ÿnada rivojlantirish uchun keng imkoniÿtlar ochib beradi"1;

Beshinchidan, Mustaqil davlatlar o’zaro qamkorlik va tenglik asosida ihti¸riy integraöiÿning ÿngi shakllari va yo’llarini ÿratmoqdalar. Bunda O’zbekistonning MDq mamlakatlari bilan ko’p tomonlama va ikki tomonlama qamkorlik aloqalarini o’rganish ijtimoiy, si¸siy amaliy jiqatdan katta aqamiÿtga egadir;

Oltinchidan, integraöiÿlashuv - obúektiv jara¸n. Bu jara¸nda qar bir davlat o’z saloqiÿtiga ÿrasha o’rin egallaydi. O’zbekistonda tabiiy va eng asosiysi intellektual boylikka, keng imkoniÿtlarga ega mamlakat sifatida ushbu jara¸nda o’zining munosib o’rnini topib kela¸tganligi mazkur yo’nalishdagi vazifalarni amalga oshirishga doir muammolarni muntazam o’rganib borish zarur.

Muammoning o’rganilganlik darajasi. qozirgi kunda öivilizaöiÿ, globallashuv, integraöiÿlashuvning mazmuni, moqiÿti, hususiÿti va ko’rinishlarini o’rganish faylasuflar, tarihchilar, si¸satshunoslar, ququqshunoslar tadqiqotlarida katta o’rin olmoqda. Mavjud ilmiy adabi¸tlarning barchasini taqlil qilish imkoniÿti, qatto, zaruriÿti bo’lmaganligi tufayli faqat BMI obúektimiz doirasida cheklanamiz.

Dissertaöiÿda tadqiqot mavzusiga aloqador nazariy masalalarni, hususan, bugungi davrning o’ziga hos hususiÿlari, integraöiÿ jara¸ni, globallashuv muammolarini taqlili MDq mamlakatlari tadqiqotchilarining ilmiy ishlarida1, O’zbekistondagi iqtisodiy, ijtimoiy- si¸siy soqa ilm aqlining mazkur yo’nalishdagi konöeptual ¸ndashuvlari ba¸n etilgan adabi¸tlarda2 o’z aksini topgan.

BMI ning maqsad va vazifalari. O’zbekistonning jaqon qamjamiÿtiga integraöiÿlashuvi masalasini o’rganish, O’zbekistonning dun¸ öivilizaöiÿsiga qo’shilishining asosiy yo’nalishlari, qulay shart-sharoitlari, imkoniÿtlari va

istiqbollarini ilmiy taqlil etish, O’zbekistonning öivilizaöion taraqqi¸t yo’lidan va bunda jaqon taraqqi¸ti tajribalariga taÿnish bilan birga o’ziga mos yo’lining to’qriligini asoslash BMI ning bosh maqsadi qisoblanadi.

Ana shu maqsadni amalga oshirish rejasidan kelib chiqib, BMI da quyidagi vazifalarni amalga oshirish ko’zda tutilgan:

-jaqon öivilizaöiÿsining asosiy hususiÿtlarini qamda mamlakatimizning jaqon qamjamiÿtiga qo’shilish tamoyili va yo’llarini tadqiq etish;

-jaqon qamjamiÿtidagi umumiylik, hususiylik va o’ziga hoslikni taqlil etish orqali O’zbekistonning o’ziga hos o’rnini ko’rsatib berish;

-mustaqil O’zbekistonning jaqon qamjamiÿti bilan qamkorligining ijtimoiy-si¸siy moqiÿtini ochib berish;

-O’zbekistonning integraöiÿ jara¸nidagi turli darajadagi faoliÿtini, Markaziy Osi¸, MDq va qorij davlatlari bilan qamkorlik aloqalarining mamlakatimiz taraqqi¸ti uchun amaliy aqamiÿtini ko’rsatib berish;

-mustaqil rivojlanish yo’liga kirgan vatanimizning jaqon qamjamiÿti bilan manfaatli munosabatlarining þksalib borishi omillarini ko’rsatish, uning keng imkoniÿtlari bilan aloqadorligini asoslash;

-O’zbekistonning iqtisodi¸t soqasida jaqon qamjamiÿtiga qo’shilib borish istiqbollarini o’rganish;

-O’zbekistonning jaqon qamjamiÿtiga integraöiÿlashuvi borasidagi vazifa va dolzarb muammolarini ko’rsatib berish.

BMI ning nazariy-uslubiy asoslari.

1.O’zbekiston Respublikasining Konstituöiÿsi;

2.O’zbekiston Oliy Majlisining qarorlari;

3.Prezident I.A.Karimovning mavzuga oid farmonlari, nutq, suqbat, maúruzalarda bildirgan o’zaro qamkorlik, teng ququqlilik asosidagi munosabatlar iqtisodiy, madaniy aloqalarga doir konöepöial qarashlari;

4.Ijtimoiy, si¸siy, madaniy taraqqi¸t, öivilizaöiÿ, globallashuv, integraöiÿlashuv to’qrisidagi qozirgi zamon olimlarining ilmiy qarashlari muqim nazariy asos bo’ldi.

BMI dagi ilmiy ўngiliklar. BMI da:
-jaqon öivilizaöiўsining asosiy hususiўtlarini ochib berishga qarakat qilingan;
-qozirgi davrda mamlakatlar o'rtasida integraöiўlashuv omillari o'rganilgan va taqlil etilgan;
-integraöiў borasida mustaqil O'zbekistonning o'ziga hos yo'li, tamoyillari, yo'nalishlari va umuminsoniy jiqatlari chuqurroq va kengroq o'rganilgan;
-turli tashkilotlar bilan O'zbekiston qamkorligining mintaqaviy, submintaqaviy va global integraöiўlashuv hususiўtlari atroflicha taqlil etilgan;
-jaqon qamjamiўtiga qo'shilishida mamlakatimizning tabiiy boyliklari, intellektual saloqiўti kuchi va imkoniўtlariga taўnishi va buning ushbu jara¸nda aloqida o'rin tutishi asoslab berilgan;
-O'zbekistonning jaqon qamjamiўtida obro' va nufuzi oshib borishiga taúsir qilgan omillar ko'rsatib berilgan;
-Mustaqil taraqqi¸t yo'lini erkin tanlagan mamlakatimizning dun¸ qamjamiўtiga qo'shilishining aqamiўti ochib berilib, bu boradagi ishlarni rivojlantirishga doir taklif va hulosalar berilgan.
BMI ning obeúkti Mustaqil O'zbekiston taraqqi¸tida integraöiўlashuv jara¸nining taúsiri, uning tizimi va o'ziga hos hususiўtlaridir. BMI predmeti mamlakatimizning jaqon qamjamiўti bilan qamkorligining zaruriўti, aqamiўti, tamoyillari qamda samarali yo'llarini o'z ichiga oladi.
BMI ning ilmiy nazariy va amaliy aqamiўti. Mazkur BMIning natijalari tarih, soöiologiў, si¸satshunoslik kabi soqalardagi qator ilmiy muammolarni muqokamaga qo'yish va ularning echimini izlash uchun muqimdir. BMI hulosalarini, avvalo, taúlim, maúnaviy - maúrifiy jara¸nlarda keng qo'llash maqsadga muvofiqdir. SHuningdek, mustaqillik darslarida, maúnaviўt darslarida, o'rta-mahsus, kasb-qunar kollejlari va maktablardagi ijtimoiy-gumanitar fanlarida foydalanish mumkin. BMI materiallaridan ommaviy ahborot vositalarida tarqibot-tashviqot ishlardagi faoliўtlarda qam foydalanish mumkin.
BMI natijaarining muqokamasi. BMI 2007 yil 20-aprel kuni Jizzah Pedagogika kolleji ilmiy kengashida va 28-aprel kuni Jizzah Davlat pedagogika instituti

"Ijtimoiy fanlar" kafedrasi yiqilishida, 5-may kuni Jizzah Davlat pedagogika institutining Tarih fakulüteti ilmiy kengashida muqokama qilinib, qimoўga tavsiў etilgan.

Ilmiy izlanish natijalaridan muallif o’zi faoliўt ko’rsata¸tgan Jizzah pedagogika kollejida "O’zbekiston tarihi", "SHahs va jamiўt", "Maúnaviўt asoslari" fanlari bo’yicha o’quv mashqulotlarida foydalanmoqda. BMI hulosalari asosida "O’zbekiston buþk kelajak sari", "O’zbekiston-dun¸ ko’zgusida" kabi tarihiy - hujjatli ko’rgazmali alübomlar va "O’zbekiston va jaqon" mazusida ilmiy seminalarlar tashkil etildi.

BMI ning tuzilishi va qajmi. BMI kirish, ikkitaa bob, hulosa va fodalanilgan adabi¸tlar ro’yihatidan iborat bo’lib, umumiy qajmi 77 saqifani tashkil etadi.

I-BOB. MUSTAqIL O’ZBEKISTONNING JAqON qAMJAMIßTI BILAN qAMKORLIGINING IJTIMOIY-SI¨SIY MOqIßTI

1.1. O’zbekistonning tinchliksevar tashqi si¸sati va jaqon qamjamiўtiga qo’shilishi.

Suveren davlat O'zbekiston uchun musaqillikning dastlabki kunlaridanoq milliy manfaatlarga mos keladigan puhta tashqi si¸siy yo'lni belgilash, jaqon qamjamiÿtiga qo'shilish, qorijiy mamlakatlar, bilan si¸siy, diplomatik, iqtisodiy, ilmiy tehnikaviy, madaniy aloqalar o'rnatish maqsadlari dolbzarb vazifa sifatida ko'ndalang bo'lib turardi. Negaki, davlatimiz mustaqilligini mustaqkamlash, mamlakatimiz havfsizligi, barqarorligi va taraqqi¸ti ko'p jiqatdan ana shu vazifalarning oqilona qal etilishiga boqliq edi. Bu osongina echiladigan vazifalar emasdi. Masalaning murakkabligi shunda ediki, Ittifoq davrida tashqi si¸sat þritish, tashqi dun¸ bilan aloqa qilish, tashqi savdoni tashkil etish markaziy qokimiÿt tomonidan olib borilardi. Ittifoqdosh respublikalar esa, jumladan, O'zbekiston qam tashqi dun¸dan ajralgan, to'qridan to'qri aloqa qila olmaydigan ¸piq mamlakat qisoblanardi. SHu bois, davlatimiz tashqi iqtisodiy faoliÿtini biladigan kadrlarga qam ega emas edi. Þrtimizda bunday kadrlar tay¸rlovchi birorta qam o'quv þrti yo'q edi .

Vaziÿt zudlik bilan tashqi si¸siy, iqtisodiy aloqalarni shakllantirishni talab etardi. O'zbekiston raqbariÿtiga bu soqadagi ko'p qirrali ishlarini boshidan boshlashga to'qri keldi. "Vujudga kelgan vaziÿt, - degan edi O'zbekiston Respublikasi Prezidenti I. A. Karimov, - tashqi si¸siy, iqtisodiy komplekslarni boshqarishning o'ziga qos tizimini zudlik bilan shaklantirishni, tashqi aloqalarni yo'lga qo'yish borasida o'z qoidalarimizni ishlab chiqishni, O'zbekistonning jaqon iqtisodiy tizimiga qo'shilish yo'llarini mustaqil ravishda belgilashni taqazo etadi1".

SHunga ko'ra, 1991 yil 31-avgustda Oliy Kengashning II chaqiriq VI sessiÿsida qabul qilingan "O'zbekiston Respublikasining Davlat mustaqilligi to'qrisidagi Ba¸not"da O'zbekistonning tashqi si¸satidagi yo'li aniq qilib belgilandi. Unga ko'ra, "Halqaro jamiÿtning to'la qququqli aúzosi bo'lgan O'zbekiston Respublikasi halqaro munosabatlarda mustaqil davlat, halqaro qququq subeúkti sifatida qatnashadi, uning maqsadlari mustaqkam tinchlik, qurolsizlanish, o'z qududini qurol ÿroqlardan qoli qilish, ÿdroviy kurolni va boshqa ommaviy qirqin kurollarini yo'qotish, suveren davlatlar o'rtasidagi nizo va ziddiÿtlarni qal etishda kuch

ishlatish va tazyiqqa yo’l qo’ymaslikdan iborat", vazifalari qayd qilindi2. Bu yo’ldagi tamoyil 1992 yil 8-dekabrda qabul qilingan O’zbekiston Konstituöiÿsida "O’zbekiston Respublikasi halqaro munosabatlarning to’la ququqli subeúktidir uning tashqi si¸sati davlatlarning suveren tengligi, kuch ishlatmaslik ¸ki kuch bilan taqdid qilmaslik, chegaralarning dahlsizligi, nizolarni tinch yo’l bilan qal etish, boshqa davlatlarning ichki ishlariga aralashmaslik qoidalariga va halqaro ququqning umumeútirof etilgan boshqa qoidalari va normalariga asoslanadi"3 degan qonun bilan mustaqkamlab qo’yildi.

Respublika davlatning, halqning oliy manfaatlari farovonligi va havfsizligini taúminlash maqsadida davlatlar ittifoqlari tuzilishi, mustaqil davlatlar qamdo’stliklariga va boshqa davlatlararo tuzilmalarga kirishi va ulardan ajralib chiqishi mumkin,- deyiladi. O’zbekiston Respublikasi Konöituöiÿsining 17-moddasida. Mamlakat tashqi si¸satiga doir bunday qoidalar Prezident I.A. Karimovning nutq, maqola va risolalarida ÿnada oydinlashtirildi. Ularda O’zbekistonning milliy manfaatlariga mos keladigan, ko’p tomonlama faol tashqi si¸satini amalga oshirish davlatimizning mustaqilligini mustaqkamlash, iqtisodiy qiyinchiliklarni bartaraf etish va halq turmushini ÿhshilashning zarur sharti va qoÿt muqim vositasi ekanligi aloqida uqtirildi.

O’zbekistonning halqaro ququq subeúkti sifatida belgilaydigan, davlatimizning tashqi si¸siy va tashqi iqtisodiy aloqalarini tartibga soladigan qonunlari qabul qilindi. Hususan, "O’zbekiston Respublikasi tashqi si¸siy faoliÿtining asosiy prinöiplari to’qrisida", "×et el investiöiÿlari to’qrisida", "qorijdan mablaq jalb qilish to’qrisida", "Tashqi iqtisodiy faoliÿt to’qrisida" va boshqa qonunlar shular jumlasidandir. Ularda þrtimizning qorijiy mamlakatlar bilan faol va keng ko’lamli qamkorlik o’rnatish uchun mustaqkam ququqiy kafolat ÿratib berildi.

SHunga ko’ra mamlakatimiz qonunchilik faoliÿtida halqaro ququq normalarining ichki qonunlardan ustunligi o’z ifodasini topdi. Buni quyidagilardan ÿqqol ko’rish mumkin:

birinchidan, O’zbekiston qonunlari halqaro ququq normalarining ichki qonunlardan doimo muvofiqlashtirmoqda va ÿqinlashtirmoqda;

ikkinchidan, mamlakatimiz halqaro ququq normalarining bajarilishini kafolatlaydigan qamma majburiÿtlarni o’z zimmasiga oldi.

uchinchidan,O’zbekiston tashqi si¸satida ochiq-oydinlik, teng ququqlilik va o’zaro manfaatdorlik tarafdoridir.

Ayni paytda u biron-bir buþk davlatning taúsir doirasiga tushib qolishni, "Katta Oqa" ning qosh-qovoqiga qarab ish tutishni aslo hoqlamaydi. O’zbekiston dun¸ uchun ochiq mamlakatdir. SHu bilan birga bu bir davlat bilan ÿqinlashish qisobiga boshqasidan uzoqlashmaslik si¸satiga amal qiladi.

Belgilangan vazifalardan kelib chiqib, o’tgan yillar mobaynida mamlakatimizni qorijiy mamlakatlar bilan aloqalarini taúminlaydigan vazirliklar va muassasalar tashkil etildi. Jumladan, O’zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoniga ko’ra 1991 yil 7-sentÿbrda O’zbekiston Respublikasi Tashqi iqtisodiy Faoliÿt Milliy banki, 1992 yil 21-fevralda tashqi iqtisodiy aloqalar vazirligi tuzildi. Tashqi iqtisodiy aloqalarni rivojlantirish va tartibga solishda Vazirlar Maqkamasining 1994 yil 17-noÿbrdagi O’zbekiston Respublikasi tashqi iqtisodiy faoliÿtning asosiy yo’nalishlar va ÿngi strategiÿsi qarorida, asosan, tashqi iqtisodiy aloqalar vazirligi ishi qayta tashkil etildi.

Bularga bevosita boqliq bo’lgan, hususan, 1992 yil 10-avgustda Respublika Prezidenti Farmoni bilan O’zbekiston Respublikasi Davlat Bojhona qo’mitasi, 1992 yil 27-iþlda "O’zbek-turizm" Milliy kompaniÿsi, Jaqon iqtisodi¸ti va diplomatiÿ Universiteti, O’zbekiston Respublikasi Prezidenti quzuridagi Davlat va jamiÿt qurilishi Akademiÿsi, Toshkent davlat iqtisodi¸t universiteti, O’zbekiston Jaqon tillari universitetlari tashkil etildi.

Mamlakatimiz tashqi si¸siy va tashqi iqtisodiy yo’lni belgilashda jaqon tajribasidan foydananildi, halqimiz hususiÿtlari va manfaatlari qisobga olindi, tashqi si¸satda tinchlik, barqarorlik, qamkorlik yo’li asos qilib olindi. Prezdent Islom Karimov o’zining asarlari, maúruza va nutqlarida mamlakatimiz tashqi si¸siy tamoyillarini nazariy va amaliy jiqatdan puhta asoslab berdi. Unga ko’ra:

-mafkuraviy qarashlardan qaútiy nazar qamkorlik uchun ochiqlik, umuminsoniy qadriÿtlariga, tinchlik va havfsizlikni saqlashga sodiqlik;

-davlatning suveren tengligi va chegaralar daqlsizligini qurmat qilish;
-boshqa davlatlarning ichki ishlariga aralashmaslik;
-nizolarni tinch yo’l bilan qal etish;
-kuch ishlatmaslik va kuch bilan taqdid qilmaslik;
-inson ququqlari va erkinliklarini qurmat qilish;
-ichki milliy qonunlar va ququqiy normalarni ustuvorligi;
-halqning farovonligi va havfsizligini taúminlash maqsadida ittifoqlar tuzish, qamdo’stliklarga kirish;
-tajovvuzkor harbiy bloklar va uþshmalarga kirmaslik;
-Davlatlararo aloqalarda teng ququqlilik va o’zaro manfaatdorlik, davlat milliy manfaatlarining ustunligi;
-Tashqi aloqalarni qam ikki tomonlama kelushuvlar asosida rivojlantirish, bir davlat bilan ÿqinlashish qisobiga boshqasidan o’zoqlashmaslik.
Mazkur tamoyillar asosida faoliÿt þrita¸tgan mamlakatimizning jaqon halqlari tinchligi va havfsizligiga mos bo’lib tushgan tinchliksevar tashqi si¸sati uning mustaqil davlat sifatida tezda tan olinishi taúminladi.
O’zbekiston Respublikasining davlat mustaqilligini dun¸dagi 165 davlat tan oldi, ularning 120 tasi bilan diplomatik, si¸siy, iqtisodiy, ilmiy-tehnikaviy va madaniy aloqalar o’rnatildi. Toshkentda 35 mamlakatning elchihonasi ochildi. Jumladan, AqSH, Turkiÿ, Germaniÿ, qindiston, Pokiston va boshqalar. SHuningdek, O’zbekistonda 2006 yilga kelib, 88 qorijiy mamlakatlar va halqaro tashkilotlarining 24 ta qukukmatlararo va 13 ta noqukumat tashkilotlarining vakolathonalari faoliÿt ko’rsatmoqda. Dun¸dagi 20 dan ortiq davlatda - AqSH, Turkiÿ, Germaniÿ, Franöiÿ, Hitoy, Pokiston va boshqalarda O’zbekistonning elchihonalari ishlab turibdi1 .
O’zbekiston jaqon iqtisodi¸tiga integraöiÿlashish yo’lidan borib, Jaqon banki, Halqaro valþta fondi, Halqaro moliÿ koorparaöiÿsi, iqtisodiy taraqqi¸tga ko’maklashuvchi tashkilot va boshqa halqaro moliÿviy - iqtisodiy tashkilotlarga aúzo bo’lib kirdi, qamda ular bilan qamkorlik qilmoqda. Jumladan, qalqaro valþta fondi mutahassisligi ishtirokida O’zbekiston iqtisodi¸tini isloq qilish maqsadida

dastur ishlab chiqildi va uni amalga oshirish uchun 74 million AqSH dollari miqdorida dastlabki mablaq ajratildi. Jaqon Banki bilan O’zbekiston o’rtasida isloqatlarni ўnada chuqurlashtirish, milliy valþtamizni mustaqkamlash uchun 160 million AqSH dollari miqdorida tiklanish qarzi berish to’qrisida bitim imzolandi1.

Mamlakatimizda iqtisodiy isloqatlar dasturini qo’llab- quvvatlash va qarz beruvchi 21 ta mamlakat tomonidan O’zbekistonga tehnikaviy ¸rdam ko’rsatmoqda. Bu ¸rdam miqdori 1993-2006 yillarda¸q salkam 75 million AqSH dollariga teng bo’ldi. Ushbu mablaq mutahassislar tay¸rlashga, energetika va transport tizimini takomillashtirishga, soqliqni saqlash, dori-darmon bilan taúminlash, atrof muqitni muqofaza qilish, iqtisodi¸tning turli soqalarini kompüþterlashtirishga yo’naltirildi. O’zbekiston bilan AqSH, Buþk Britaniў, Germaniў va boshqa mamlakatlar o’rtasida savdo-sanoat palatalari barpo etildi, 2 mingdan zi¸d ho’jalik subeúkti, shu jumladan, uþshmalar, konöernlar va husussiy korhonalarga tashqi bozorga chiqish ququqi berildi. Ayni shu paytda þrtimizda dun¸ning 25 mamlakatiga qarashli qorijiy, firma, bank va kompaniўlarning 166 ta vakolathonasi ishlamoqda. O’zbekiston Tashqi iqtisodiy aloqalar Milliy banki dun¸ning 80 ta yirik bankida vakillik qisobini ochgan2.

Tashqi iqtisodiy faoliўtni erkinlashtrishni ququqiy jiqatdan taúminlovchi qonunlar qabul qilindi. "Tashqi iqtisodiy faoliўt to’grisida" gi, "×et El investiöiўlar to’qrisida" gi, "qorijiy investorlar va investiöiўlarga kafolat berish to’qrisida" gi qonunlar va boshqa meú¸riy qujjatlar shular jumlasiga kiradi. Bu ququqiy qujjatlar tashqi iqtisodiy aloqalarni amalga oshirish, tashqi iqtisodiy faoliўt soqasida halqaro shartnomalar tuzish va ularni bajarish uchun shart-sharoitlar ўratdi. Tashqi savdo uchun imti¸zlar berildi. Tovarlarni import va eksport qilish uchun bojhona to’lovlari ancha kamaytirildi.

O’zbekiston Respublikasi jaqon qamjamiўtiga qo’shilishi va Dun¸ mamlakatlari bilan aloqalarni ўnada rivojlantirish uchun davlatlar bilan samarali tinchliksevar bitimlar taklif qila boshladi.

O’zbekiston Respublikasi o’zining hoqish irodasi va taklifiga ko’ra, 1992 yil 2- martda jaqondagi eng nufuzli halqaro tashkilot Birlashgan Millatlar

Tashkilotiga qabul qilindi. Mamlakatimiz jaqon qamjamiÿtining to’la teng ququqli aúzosi bo’ldi.

Mamlakatimiz Prezidenti I.A.Karimovning BMT Bosh Assambleÿsining 1993 yilda bo’lgan 48-sessiÿsida ishtirok etishi va unda 27-sentÿbrda qilgan maúruzasi O’zbekistonni jaqonga ko’qna va ¸sh, navqiron davlat sifatida namo¸n etdi. O’zbekiston Respublikasi nomidan Markaziy Osi¸da havfsizlik, barqarorlik va qamkorlik masalalari bo’yicha BMT ning Toshkentda doimiy ishlovchi seminarini chaqirish, narkobeznesga qarshi kurashni kuchaytirish, Orol muammosini hal etish va boshqa masalalar buyicha bir qator takliflar o’rtaga qo’yildi.

1993 yil 24 - oktÿbrda Toshkentda BMT ning vakolathonasi ochildi va u ish boshladi. O’zbekiston raqbariÿti va BMT raqbarlarining saúy- qarakatlari natijasida O’zbekiston BMTning halqaro telekommunikaöiÿ uþshmasi, halqaro taraqqi¸t assoöoöiÿsi, qochoqlar ishi buyicha oliy qo’mitasi, jaqon soqliqni saqlash tashkiloti, qalkaro fuqaro aviÿöiÿsi tashkiloti, Halqaro atom energiÿsi agentligi, aqoli joylashish jamqarmasi, Narkotik moddalarni nazorat qilish dasturi, Sanoat taraqqi¸ti tashkiloti, oziq-ovqat, qishloq ho’jaligi tashkiloti singari ihtisoslashgan muassasalarga aúzo bo’ldi.

1994 yil oktÿbrning boshlarida BMT vakolathonasi ¸rdami va ishtirokida Toshkentda bo’lgan jaqon say¸qlik tashkilotining "Ipak yo’li" halqaro yiqilishi jaqon say¸qlik va tijorat ishlarida O’zbekistonning mavqeini ÿnada ko’tardi.

O’zbekistonning tashabbusi bilan va BMT raqnamoligida 1995 yil 15-16-sentÿbr kunlari Markaziy Osi¸da havfsizlik va qamkorlik masalalariga baqishlangan Toshkent kengash-seminari bo’lib o’tdi. Halqaro kengashda ishtirok etgan 31 davlat va 6 halqaro tashkilotlardan kelgan muhtor vakillar mintaqa havfsizligining, mojarolarning oldini olish, integraöiÿ jara¸nlarini chuqurlashtirishning ishonchli tuzumi barpo etish masalalari þzasidan qabul qilingan Ba¸not jaqon halqlarini, hususan, Markaziy Osi¸ halqlarini, turli si¸siy kuchlarini mintaqaviy havfsizlikni mustaqkamlashga, iqtisodiy va ekologik qamkorlik tizimlarini barpo etishga chaqiradi1.

Mamlakatimiz Prezidenti I.A.Karimov BMT Bosh Assambleÿsining 1995 yil oktÿbr-noÿbr oylarida bo’lgan 50 yilik þbeley sessiÿsida qatnashib va nutq so’zlab, bu nufuzli halqaro tashkilot faoliÿtini ÿhshilashga doir takliflarini ba¸n etdi. Umumjaqon havfsizligi mintaqaviy havfsizlikka erishishdan boshlanadigan jara¸n ekanligi, mintaqalar havfsizligini taúminlash yo’li bilangina jaqon havfsizligini taúminlash mumkinligi aloqida taúkidlandi. Afqonistondagi urushga barqam berish uchun unga tashqi kuchlarning aralashuvini bartaraf etish, qurol olib kirishni taúqiqlash takliflari ilgari surildi. SHuningdek, ommaviy qirqin qurol savdosini cheklash to’qrisida Orol dengizining qurib borishi bilan boqliq ekologik muammoni qal etishga halqaro moliÿ tizimlarini va rivojlangan mamlakatlarni jalb qilish takliflari ilgari surildi. Halqaro tashkilotlar va nufuzli davlatlar bu takliflarni maúqulladilar va muammolarni qal qilishga ko’maklashmoqdalar.

O’zbekistonning BMT bilan qamkorligining erkin saqifalaridan ÿna biri Markaziy Osi¸ mintaqasini ÿdro qurolidan holi zonaga aylantirish masalasida o’z ifodasini topdi. O’zbekiston Prezidenti Islom Karimov BMT Bosh Assambleÿsining 48-sessiÿsi minbaridan turib so’zlagan nutqida Markaziy Osi¸ni ÿdro qurolidan holi zonaga aylantirish qoÿsini ilgari surgan edi. O’zbekistonning bu tashabbusi halqaro qamjamiÿt tomonidan qo’llab-quvvatlandi.

1997 yil 15-16-sentÿbr kunlari Toshkentda "Markaziy Osi¸-ÿdro qurolidan holi zona" mavzusidagi halqaro konferenöiÿ bo’lib o’tdi. Uning ishida 56 davlat va 16 halqaro tashkilotdan vakillar ishtirok etdi. Ushbu masala þzasidan Markaziy Osi¸ mamlakatlari tashqi ishlar vazirliklarining Ba¸noti imzolandi. Markaziy Osi¸ mintaqasining ÿdro qurolidan holi zonaga aylanishi mazkur mintaqa havfsizligini mustaqkamlashga zamin ÿratdi.

O’zbekistonning BMT ga yo’llagan Afqon muammosini tinch yo’l bilan qal etish masalasida muloqot guruqi tashkil etish qaqidagi taklifi 1997 yilda BMT homiyligida "6+2" guruqi tashkil etildi. O’zbekiston guruqining asosiy ishtirokchisi bo’ldi. BMT homiyligida 1999 yil 19-20 iþl kunlari Toshkentda Afqoniston mojorosini hal etish buyicha "6+2" guruqini yiqilishi bo’lib o’tdi. Unda Toshkent Dekloraöiÿsi qabul qilindi.

2000 yil oktÿbr oyida Toshkentda Markaziy Osi¸da havfsizlik va barqarorlikni mustaqkamlash, gi¸qvand moddalar tijorati, uþshgan jinoÿtchilik va terrorizmga qarshi kurash mavzusida halqaro konferenöiÿ bo’lib o’tdi. O’zbekiston Prezidenti tashabbusi bilan 2001- yilda BMT havfsizlik Kengashining terorizmga qarshi kurash buyicha mahsus qo’mitasi taúsis etildi. 2002-yil 18-20 oktÿbr kunlari BMT Bosh kotibi Kofe Annanning O’zbekistonga tashrifi mamlakatimizning halqaro qamjamiÿtdagi o’rni mustaqkamlanib, obru eútibori ortib bora¸tganining dalilidir.

O’zbekistonning jaqon qamjamiÿti bilan integraöiÿlashuvida BMT doirasidagi ihtisoslashgan tashkilotlar bilan qamkorligi muqim aqamiÿt kasb etmoqda.

1996 yilda SHanhayda, 1997 yilda Moskvada bo’lib o’tgan Hitoy, Rossiÿ, qozoqiston, qirqiziston, Tojikiston davlat raqbarlarining sammitlarida qarbiy soqada qamda chegara hududlarida o’zaro ishonchli mustaqkamlash, qurolli kuchlarni qisqartirish to’qrisida shartnomlar imzolangan edi. SHu tariqa "SHanhay forumi" ¸ki "SHanhay beshligi" tashkiloti tuzilgan edi.

2001 yilda 14-15 iþn kunlari Hitoyda navbatdagi SHanhay sammiti bo’lib o’tdi. Uning ichida O’zbekiston Respublikasi Prezidenti Islom Karimov qatnashdi va O’zbekistonning "SHanhay forumi" ga to’la ququqli aúzo bo’lishi to’qrisida ba¸not imzolandi.

2002-2005 yillarda SHanhay qamkorlik Tashkiloti o’zining sammitlarini bir qancha mamlakatlarida o’tkazdi. Toshkentda o’tkazilgan sammitda savdo-iqtisodiy qamkorlikni rivojlantirish masalasiga aloqida eútibor berildi. Sammitda SHqT aúzo mamlakatlarni havfsizlik orqali qamkorlik sari boshlaydigan tashkilotdir, deb taúkidlandi. Sammitda iqtisodiy qamkorlikni quyidagi yo’nalishlarni raqbatlantirishga kelishib olindi:

-transport infratuzilmasini rivojlantirish;

-tabiiy mineral hom ash¸ zaqiralarini o’zlashtrish;

-suv-energiteka zaqiralaridan unumli foydalanish;

-ekologiÿga oid masalalar, hususan, ichimlik suvi muammolarini qal qilish;

-fan-tehnika va þqori tehnologiÿ, energetika soqalarida integraöiÿlashish;

-Investiöiÿlar havfsizligini kafolatlaydigan ququqiy poydevor ÿratish, bu soqadagi to’siq va muammolarni bartaraf etish.

Sammitda Hitoy Halq respublikasi raisi Hu Szintao Hitoy qukumati SHqT doirasidagi iqtisodiy munosabatlarni rivojlantirishga 900 mln AqSH dollari miqdorida kredit ajratishni maúlum qildi.

Sammit ÿkunida Toshkent deklaraöiÿsi SHq Tashkilotining vakolatlari va immunitetlari to’qrisidagi konvenöiÿ, Narkotik vositalar va psihotrop moddalarning noqonuniy aylanishiga, qarshi kurashda qamkorlik to’qrisidagi bilim, tashkilot va uning organlari faoliÿtiga oid hujjatlar-jami 10 ta qujjat imzolandi.

Hullas, O’zbekiston Respublikasi tarihan qisqa davrda jaqon qamjamiÿtiga qo’shilishga musharraf bo’ldi. Halqaro va mintaqaviy muammolarni qal qilishda, umumiy va mintaqaviy havfsizlikni mustaqkamlashda faol qatnasha¸tgan nufuzli davlatlardan biri darajasiga ko’tarildi.

Bunda tashqi si¸satning o’rni beqi¸sdir. O’zbekiston qorijiy qamkorlarining keng investiöiÿ faoliÿti uchun qulay ququqiy va imti¸zli sharoitlar ÿratildi, ularning sarmoÿlari qonun yo’li bilan himoÿ qilindi. Tinchleksevar tashqi si¸satda bu juda qulay usuldir.

qamkorlikni ÿnada chuqurlashtirish MDq bilan ko’p tomonlama va ikki tmonlama aloqalar zaruriÿti sezildi. Bundan ko’rinib turibdiki, O’zbekiston jaqon qamjamiÿtida o’zaro tenglik asosida qo’shilishi vijudga kelÿpti. Buni keyingi paragrafda guvoqi bo’lamiz.

1.2. O’zbekistonning Mustaqil Davlatlar qamdo’stligi mamlakatlari bilan ko’p tomonlama va ikki tomonlama aloqasining zaruriÿti va aqamiÿti.

Mustaqillik sharofati bilan O’zbekiston jaqonni, jaqon esa O’zbekistonni kashf etdi. Mustaqillikning ilk yillaridan boshlab jamiÿtimizda izchillik bilan qilina¸tgan isloqatlar o’zning ko’lami, natija va imkoniÿtlari bilan jaqonda katta qiziqish uyqotdi. Nufuzli si¸siy, iqtisldiy - moliÿviy jurnallar, haftanomalarda O’zbekiston

va uning Prezidenti qaqida, Bozor iqtisodi¸tiga o’tishning o’zbek modeli, tinchlik sevar tashqi si¸sati qaqida ko’plab maqolalar bosib bordi. Prezidentimiz tomonidan ishlab chiqilgan isloqatlar konöeröiÿsi izchil ravishda amali¸tga tadbiq etilishi natijasida O’zbekiston uchun iqtisodiy, ijtimoiy - si¸siy, madaniy va maúnaviy ÿngilanishning keng istiqbollari ochildi. Respublikamizning jaqon miqi¸sidagi, MDq davlatlari o’rtasidagi nufuzi kundan - kunga oshib bordi.

SHu bois, mustaqil O’zbekiston bilan jaqon davlatlari va MDq mamlakatlari o’rtasida o’zaro manfaatli aloqalar o’rnatish zaruriÿti þzaga keldi.

1991 yil 8-dekabrda Minskda uch slavÿn Respublikasi Rossiÿ, Ukraina, Belorus raqbarlari- B.Elsin, L.Kravchuk, S.SHushkievichlarning uchrashuvi bo’ldi va uch davlat boshliqlari Mustaqil Davlatlar qamdo’stligi (MDq) ni tuzish to’qrisida shartnoma imzoladilar. SHartnomada ÿgona iqtisodiy makon, ÿgona valþta va moliÿ- bank sistemasi bo’ladi, fan, taúlim, madaniÿt va boshqa soqalarda qamkorlik qilinadi, tashqi si¸sat kelishilgan qolda þritiladi, deb belgilangan edi. 1.

Ukraina, Belorus, Rossiÿ parlamentlari MDq ni tuzish qaqidagi shartnomani ratifikaöiÿ qildilar.

qozoqiston, O’zbekiston, qirqiziston prezidentlari 1991 yilning 13-dekabirida Ashhabadda uchrashdilar va Minskda imzolangan MDq qaqidagi shartnoma munosabati bilan vijudga kelgan aqvolni muqokama qildilar.

Unga ko’ra, Mustaqil Davlatlar qamdo’stligi ququqiy asosida, sobiq SSSR dagi barcha respublikalar tomonidan ihti¸riy va teng asoslarda tuzilishi, ularning barchasi MDq etnik prinöip asosida ¸ki insonlar ququqini buzish asosida ko’rilmasligi kerakligi qayd etilgan edi. Besh davlat boshliqlari MDq ni taúsis etuvchilar qisoblanadi. MDq kengashlarini tay¸rlash buyicha ishchi guruqini tuzildi. SHu tariqa Mustaqil Davlatlar qamdo’stligi tashkil topdi.

1992 yil 9 fevralda Moskvada MDq davlatlari boshliqlarining kengashi bo’lib o’tdi. Unda ekologiÿ va tevarak atrofdagi tabiiy muqitni muqofaza qilish qaqida, bir-birlarining hududlaridan þklarni soliq va yiqimlarsiz o’tkazish qaqida, gidrometrologiÿ soqasidagi o’zaro aloqalar qaqida bilish va temiryo’l transportida yulovchilar va þk tashishning ÿngi ÿgona taúriflari qaqida aqdnoma imzolandi.

1992 yil 20 martda Kievda MDq davlatlari boshliqlarining navbatdagi uchrashuvi bo’ldi. Unda Sobiq Ittifoqning mulki qaqida, davlat arhivi, qarzlari, davlat banki va boshqa masalalari muqokama qilindi. Kiev uchrashuvida davlatlarning chegaralarini va qamdo’stlikning dengiz iqtisodiy zonalarini quriqlash qaqida bitim imzolandi.

1992 yil 15-mayda Toshkentda MDq mamlakatlari raqbarlarining navbatdagi Kengash bo’lib o’tdi. Unda qamdo’stlik doirasida moliÿviy aqvol bu soqadagi qamkorlik, havo bo’shliqidan foydalanish, kosmik dasturlarini bajarish ÿgona buþjetni shakllantirish, chegara qo’shinlarini pul bilan taúminlash tartibi, kollektiv havfsizlik, ÿgona ahborot makoni va boshqa masalalar muqokama qilindi.

O’zbekiston MDq davlatlari bilan tutgan si¸siy yo’li tashqi si¸satning ustuvor yo’nalish sifatida belgilangan. Buni turli sabablari bor. Eng muhimi Islom Karimov so’zi bilan aytganda: "Mamlakatimiz halqlarining ÿqinlashuvi - tabiiy kecha¸tgan jara¸n, bu ÿqinlik, Sovet Ittifoqi mavjud bo’lganligidan qatúiy nazar, qamma vaqt bo’lib, sunúiy ravishda joriy etiladigan si¸siy integraöiÿdan farqli o’laroq, qaqiqiy integraöiÿdir"1. SHu nuqtai nazaradan kelib chiqib, O’zbekiston MDq davlatlari bilan bo’la¸tgan si¸siy iqtisodiy munosabatlariga usuvorlikka eútibor berar ekan, bu sof insoniylik va insonparvarlik poziöiÿsi edi. O’zbekiston MDq davlatlarini aúzoligini, integraöiÿsini qaqiqiy musataqil suveren davlat integraöiÿsi sifatida ko’rish qoÿsini ilgari suradi. Toshkent kengashida kollektiv havfsizlik, tinchlikni saqlash, kollektiv kuchlarining maqomi qaqida, qavo bo’shliqidan foydalanish qaqida, kosmik dasturlarni bajarishga pul ajratish to’qrisida, chegara qo’shinlarini pul bilan taúminlash to’qrisida bitim, shuningdek, qurolli kuchlarni qisqartirish to’qrisida bitim va boshqa qujjatlar imzolandi.

O’zbekiston Respublikasi tashqi si¸satida qamdo’stlik mamlakatlari bilan ikki tomonlama qamkorlikni yo’lga qo’yish va rivojlantirish aloqida o’rin tutdi. Ikki tomonlama qamkorlik deganda, ikki davlat o’rtasidagi, ÿúni O’zbekistonning boshqa bir mamlakat bilan davlatlararo aloqalarni yo’lga qo’yish va chuqurlashtirish tushuniladi. 1992 yil 30 mayda I.A. Karimov boshliq O’zbekiston delegaöiÿsining Rossiÿ davlatiga tashrifi paytida O’zbekiston Respublikasi bilan

Rossiÿ Federaöiÿsi o’rtasida davlatlararo munosabatlarning asoslari, do’stlik va qamkorlik to’qrisida shartnoma imzolandi. SHartnoma ikki davlat o’rtasida qar tomonlama qamkorlikni yo’lga qo’yish va rivojlantirishga ququqiy asos soldi. Ikki davlat o’rtasida diplomatik aloqalar o’rnatildi, elchihonalar ochildi.

B. Elsinning 1993 yil mart oyida O’zbekistonga tashrifi paytida ikki davlat o’rtasida aloqalarni ÿnada mustaqkamlash choralarini ko’rishga aqdlashildi. 1993 yil 19-martda O’zbekiston va RF o’rtasida madaniÿt, fan va tehnika, taúlim soqliqni saqlash, ahborot, sport va turizm soqasida qamkorlik qilish to’qrisida bitimlar imzolandi.

Ikki davlat o’rtasida aloqalarni takomillashtirish va rivojlantirishda I.A.Karimovning 1994 yil mart oyida Rossiÿ Federaöiÿsiga qilgan rasmiy davlat tashrifi muqim o’rinni egalladi. I. Karimov bilan B.Elsin o’rtasidagi muzokaralar ÿkunida 1994 yil 2-martda O’zbekiston Respublikasi bilan Rossiÿ Federaöiÿsi o’rtasida qar tomonlama qamkorlikni rivojlantirish va chuqurlashtirish to’qrisida Dekloraöiÿ imzolandi. SHuningdek, ikki davlat prezidentlari O’zbekiston bilan Rossiÿ o’rtasida iqtisodiy integraöiÿni chuqurlashtirish to’qrisida, qarbiy soqadagi qamkorlik to’qrisida shartnoma imzolandi.

Rossiÿ Federaöiÿsi qukumati raisi B.S ×ernomirdin 1995 yil 26-28-iþl kunlari rasmiy safar bilan O’zbekistonda bo’lganida quyidagi qujjatlar imzolandi:

-O’zbekiston Respublikasi bilan Rossiÿ Federatsiÿsi o’rtasida qamkorlikni ÿnada taraqqiy ettirish va kengaytirish to’qrisida memorandum;

-1996-1997 yilllarda iqtisodiy qamkorlikning asosiy prinöiplari va yo’nalishlari to’qrisida qukumatlararo bitim;

-Oliy taúlim soqasida qamkorlik qilish ilmiy-tehnik qamkorlik, "supo" halqaro radioastranomik obsevatoriÿsini tashkil etish, jinoÿtchilika qarshi kurashda qamkorlikni kuchaytirish to’qrisida qukumatlararo bitimlar;

-Ikkala mamlakat tashqi ishlar vazirliklari o’rtasida qamkorlik dasturi;

-O’zbekiston Respublikasi va Rossiÿ Federaöiÿsi o’rtasida imzolangan qujjatlar ikki mamlakat o’rtasida savdo iqtisodiy, kamunikaöiÿviy, fan-tehnika, madaniy aloqalarni kengaytirishga hizmat qilishga qaratilgan edi.

Rossiÿ va O’zbekiston o’rtasidagi qamkorlikni ÿngi bosqichga ko’tardi. U qisqa muddatda O’zbekistonga ikki marta 1999 yil 10-11-dekabr va 2000 yil 18-19- may kunlarida davlat tashrifi bilan keldi. Tashrif davomida ikki mamlakat prezdentlari va rasmiy delegaöiÿlari o’rtasida savdo-iqtisodiy aloqalarni ÿnada kengaytirish va qarbiy- tehnikaviy qamkorlik, havfsizlik, jumladan, Afqonistondagi vaziÿtni barqarorlashtirish, halqaro terorchilikka qarshi birgalikda kurashish va boshqa masalalar muqokama qilindi.

O’zbekiston bilan Ukraina o’rtasida davlatlararo munosabatlarga asos solishda I.A. Karimovning 1992 yil avgust oyida Kievda rasmiy davlat tashrifi muqim aqamiÿtga ega bo’ldi. Tashrif choqida 25-avgust kuni O’zbekiston Prezdenti I.Karimov va Ukraina Prezdenti Leonid Kravchuk O’zbekiston bilan Ukraina o’rtasidagi davlatlararo munosabatlarning asoslari, do’stlik va qamkorlik to’qrisida shartnomani imzoladilar. SHuningdek, ikki davlat o’rtasida diplomatik munosabatlar o’rnatish to’qrisida protokol va savdo-iqtisodiy qamkorlik bitimi imzolandi.

1994 yil 10-11 noÿbr kunlari I.A.Karimovning Ukrainaga ikkinchi davlat tashrifi O’zbekiston bilan Ukraina o’rtasidagi munosabatlarni ÿnada þqori poqanaga ko’tardi. O’zbekiston va Ukraina Respublikalari o’rtasida iqtisodiy qamkorlikning asosiy yo’nalishlari qaqida ba¸nnoma, O’zbekiston va Ukraina Respublikalari o’rtasida daromad va mulkdan ikki tomonlama soliq olmaslik qaqida, madaniy qamkorlik to’qrisida bitimlar imzolandi. Bu borada davlat 1995 yilga mo’ljallangan savdo-iqtisodiy qamkorlik to’qrisida bitim, tashqi ishlar vazirliklari o’rtasida qamkorlik dasturi imzolangani muqim aqamiÿtga ega bo’ldi.

Belorus Respublikasi Oliy Kengashining raisi S. SHushkievichning 1991 yil 6-noÿbrda O’zbekistonga rasmiy davlat tashrifi O’zbekiston bilan Belorus o’rtasida davlatlararo asos soldi. Tashrif paytida Toshkentda I.Karimov va S.SHushkievich O’zbekiston Respublikasi bilan Belorus Respublikasi o’rtasida davlatlararo munosabarlarning asoslari to’qrisida shartnoma imzoladilar. SHuningdek, ikki davlat qukumatlari o’rtasida 1992 yilda savdo-iqtisodiy qamkorlik prinöiplari to’qrisida bitim imzolandi. 1995 yil 5-sentabrda Gruziÿ

davlat raqbari Respublika parlamenti raqbari Eduard SHevarnanze rasmiy tashrif bilan O'zbekistonda bo'ldi. Bu tashrif O'zbekiston bilan Gruziÿ o'rtasidagi qadimiy aloqalarni tiklashda muqim aqamiÿtga ega bo'ldi. Ikki tomonlama munosabatlarga doir masalalar muqokama qilindi va muzokaralar niqoÿsida I.Karimov va Eduard SHevarnadze tomonidan O'zbekiston va Gruziÿ o'rtasida do'stlik va qamkorlik to'qrisida shartnoma imzolandi. Ikki mamlakat o'rtasida sarmoÿlarni o'zaro qimoÿ qilish va raqbatlantirish, fan-tehnika, bank, qishloq ho'jaligi, bojhona, halqaro transport aloqalari, erkin savdo va ishlab chiqarish, maorif, madaniÿt, sport soqliqni saqlash, say¸qlik, atrof-muqit muqofazasi bo'yicha qamkorlik to'qrisida 20 dan zi¸d qukumatlararo va muassasalararo qujjatlar imzolandi. Prezdent Islom Karimov MDq davlatlari o'rtasidagi iqtisodiy-si¸siy munosabatlar, qamda iqtisodiy integeraöiÿ jara¸nida ÿna bir muqim qolatga katta eútibor beradi. "Barcha musataqil respublikalarda, husüsan, O'zbekistonda qam sobiq Ittifoq ko'lamida ÿqin qarindosh-uruqchilik aloqalariga ega bo'lgan ko'p millatli aqoli ÿshaydi. qamdo'stlik doirasida chegaralarning ochiqligini, aqolining bir joydan ikkinchi joyga borishi va ahborot uzatish erkinligini saqlab qolish, Respublikada fuqarolar, qamda millatlararo totuvlikni taúminlash sharti, ijtimoiy-si¸siy barqarorlikning muqim omili bo'lib hizmat qiladi"1,- bu si¸satni muqim tomoni shundaki ijtimoiy-si¸siy barqarorlik-tinchlik millatlararo totuvlikni qaror toptirishdir, ayni paytda mamlakatlararo munosabatlarni qam barqaror rivojlantirishning kafolati bo'lish bilan birga MDq davlatlari o'rtasidagi iqtisodiy integraöiÿga raqna soluvchi qar qanday to'siqlar olib tashlanishiga katta taúsir ko'rsatadi.

O'zbekiston Respublikasi Prezdenti I.Karimovning 1995 yil 6-8 -iþn kunlari davlat tashrifi bilan Latviÿ Respublikasida bo'lishi muqim aqamÿtga ega bo'ldi. Mazkur tashrif choqida I.Karimov Latviÿ Respublikasi Prezidenti Guniö Ulmanis bilan O'zbekiston Respublikasi o'rtasida do'stlik va qamkorlik to'qrisidagi shartnomani imzoladilar. O'zbekiston va Latviÿ qukumati o'rtasida transport, qavo aloqasi, say¸qlik qamda ilmiy-tehnik soqalar bo'yicha qamkorlik to'qrisida bitimlar imzolandi. Latviÿ Prezdenti Guniö Ulmaniöning 1996 yil 23-mayda O'zbekistonga

qilgan davlat tashrifi ikki mamlakat o'rtasida aloqalarni ÿnada chuqurlashtirdi. Ikki Prezident O'zbekiston bilan Latviÿ O'rtasida qamkorlikni ÿnada rivojlantirish va kengaytirish to'qrisida dekloraöiÿ imzoladilar. qujjatlararo fuqarolik, meqnat ququq-tartibot, halqaro avtomobil qatnovi, temiryo'l transporti, madaniÿt, bojhona ishiga o'zaro qamkorlik to'qrisida bitimlar imzolandi. Kavkazorti mamlakatlari bilan qamkorlikni rivojlantirish masalalarining davomi sifatida, Prezident Islom Karimovni 1998 yil 8-sentÿbrda Ozarbayjon poytahti Bakuda Buþk Ipak yo'lini qayta tiklashga baqishlangan Evropa-Kavkaz-Osi¸ (TRASEKA) transport tarmoqi rivojlantirishga baqishlangan halqaro anjumanda nutq so'zlab, jaqon davlatlari qamjamiÿtini iqtisodiy integraöiÿlashuvida TRASEKA ning aqamiÿti katta ekanligi to'qrisida maúruza qildi. Agar O'zbekistonning Trans-Kavkaz yo'lidan olib o'tiladigan eksport-import þklari qajmi 1996 yilda 140 ming, 1997-yilda 285 ming tonnani tashkil etgan bo'lsa 1998 yilning sakkiz oyi mobaynida bu ko'rsatkich 240 ming tonnadan oshib ketdi. Ushbu yo'l ochilgandan bu¸n birgina O'zbekiston bilan eksport-import, apiraöiÿlarini amalga oshirish buyicha qamkorlik doirasida 470 million AqSH dollari qajmidagi 660 ming tonna qa¸tiy muqim þklar tashildi .

Davlatlar o'rtasida aloqalarni samarali va aqamiÿtli darajaga ko'tarish, ikki tomonlama qamkorlik ularni ÿnada rivojlantirish keng samarali qamkorlik tizimini ÿratish, MDq davlatlari zamin ÿratmoqda.

Hulosa qilib aytish kerakki, O'zbekiston o'z taraqqi¸t yo'lining zaminini Markaziy Osi¸ davlatlari bilan amalga oshiradi. Bunda, mintaqaning o'z ichiga olgan bir qancha ko'rinishlari va ularni hususiÿtlarini ko'rishimiz mumkin.

1.3. Markaziy Osi¸: qamkorlik aloqalarining mintaqaviy qususiÿti.

Ajdodlarimiz qa¸ti, tirikchilik faoliÿti uchun Markaziy Osi¸ hududi azal- azaldan ÿhlit bir makon bo'lib kelgan. Ular bu zaminda chegara nimaþ bojhona nima ekanini bilmay ot surganlar, karvon etaklaganlar. Ularni ÿgona din, o'hshash til va urf- odatlar, mutarak tarih va ÿshash tarzi kabi omillar birlashtirib turgan. Oktÿbr

to’ntarishidan keyin, stalincha milliy chegaralanish natijasida bu hududda "suveren" deb atalgan beshta ittifoqdosh respublika vujudga keldi va azaliy qon-qarindosh va qo’shni halqlar - o’zbeklar, qozoqlar, qirqizlar, turkmanlar va tojiklar o’rtasida ilk bor sunúiy devor tiklandi.

Sobiq SSSR tarqab ketishi arafasida bu respublikalar davlat mustaqilligini eúlon qildi qamda Markaziy Osi¸ mamlakatlarining jaqon taraqqi¸ti jara¸nida munosib o’rin egallab halqaro tizim bilan integraöiÿlashuvi uchun tarihiy imkoniÿt tuqildi.

Þqorida qayd etilganidek, mintaqadagi beshta davlat orasida o’hshash jiqatlar ko’p. Tarihimiz, madaniÿtimiz, tilimiz, dilimizning birligi tomirlarimizning tutashib ketganligi bu mamlakat halqlarini bir-biriga ÿnada ÿqinlashtirishning zaminidir.

SHu bois qam O’zbekiston tashqi si¸satining taúsirli yo’nalishlaridan biri Markaziy Osi¸dagi mustaqil davlatlar - qozoqiston, qirqiziston, Tojikiston, Turkmaniston bilan qamkorlik, do’stlik aloqalarini mustaqkamlashga qaratildi.

Markaziy Osi¸ davlatlarining boshliqlari birinchi uchrashuvi 1990 yil iþnda Almati shaqrida bo’lib o’tdi. Uchrashuv Sobiq Ittifoq qali mavjudligi sharoitida uning aqvoli tobora ¸monlashib bora¸tgan halq ho’jaligining barcha soqalarida tanglik kuchayib bora¸tgan, pul qadrsizlana¸tgan, narh-navo qimmatlashib bora¸tgan sharoitda bo’lgan edi. SHuning qam Markaziy Osi¸dagi besh davlat iqtisodiy tanglikdan chiqish uchun resurslarni birlashtirish zarur, degan hulosaga keldilar. Beshta Respublika davlat boshliqlari - I.Karimov, N. Nazarboev, A. Masaleev, q.Maqkamov va S.Ni¸zovlar O’rta Osi¸ va qozoqiston halqlariga murojaatnoma qamda respublika raqbarlarining ba¸noti nomli qujjatlarni imzoladilar va davlat boshliqlari qar yili uchrashuv o’tkazish to’qrisida aqdlashib oldilar.

Markaziy Osi¸ prezidentlarining navbatdagi uchrashuvi 1991 yil 13-15-avgust kunlarida Toshkent shaqrida bo’ldi. Unda, uchrashuv ÿkunlari qususida ahborot qamda respublikalararo maslaqat kengashini tuzish to’qrisida bitim imzolandi. Maslaqat kengashining vazifasi beshta mamlakat o’rtasida iqtisodiy qamkorlik qilish uchun shart-sharoit ÿratishdan, bozor munosabatlariga o’tishdan mintaqa manfaatlarini qimoÿ qiluvchi kelishilgan si¸sat þritishdan iqtisodi¸tning umumiy maúnolarini qal etishga ÿgona ¸ndashuvlarni ishlab chiqishdan iborat deb,

belgilanadi. 1991 yil 13 dekabrda Ashqabadda O’rta Osi¸ respublikalari va qozoqiston davlat boshliqlarini uchrashuvlari bo’lib o’tdi. Unda Tajan-Seraks temir yo’l qurulishi bo’yicha iqtisodiy qamkorlik qilish qaqida bitim imzolandi. Uni O’zbekiston, qozoqiston, qirqiziston, Turkmaniston Prezidentlari - I.Karimov, N. Nazarboev. A.Akaev, S. Ni¸zovlar imzoladilar. Temir yo’l qurilish qaqidagi bu bitim ÿgona Osi¸ Trans magestralini ÿratishda muqim aqamiÿtga egadir. Besh davlat boshliqlari ×ernobil qalokati, Orol fojeasi oqibatlarini tugatish maqsadadida birgalikda qarakat qilish qaqida qaror qabul qildilar. qalokat zonalari aholisiga tezlikda gumanitar ¸rdam jo’natishga aqdlashdilar.

1993 yil 4 ÿnvarda I.A Karimov tashabbusi bilan Toshkentda O’rta Osi¸ Respublikalari va qozoqiston prezidentini yiqilishi bo’lib o’tdi. Unda Markaziy Osi¸ atamasi tilga olindi va bundan keyin Markaziy Osi¸ Respublikalari va qozoqiston tushuniladigan bo’ladi. Uchrashuv qatnashchilari Mintaqa davlatlardagi si¸siy va iqtisodiy aqvolni muqokama qildilar. Mintaqa mamlakatlari o’rtasidagi ikki tomonlama va ko’p tomonlama shartnomalar, savdo-iqtisodiy bitimlar qanday bajarila¸tganligi taqlil etildi1.

Tojikistonda 1992 yilda boshlangan birodarkushlik urushi to’qrisida fikr almashidi va Tojikistonga ko’rsatila¸tgan ¸rdamni davom ettirishga kelishidi. Mintaqa havfsizligini va tinchlikni mustaqkamlash þzasidan qamkorlik qilish masalalari hususida maslaqatlashib olindi. Bir-birlariga elchilar þborishga qaror qilindi va uni 1993 yil 1-fevralgacha belgilangan tartibga qal qilish tashqi ishlar vazirliklarga topshirildi. qukumatlarga narh si¸sati enargiÿ manbaalari bilan taúminlash Orol va kasbiy dengizlari muammolarini tomonlar manfaatini ko’zlab chiqishni topshirdilar. Toshkent uchrashuvida Orolni saqlab qolish to’qrisida qaror qabul qilindi. Jamqarma majlislarni qizil o’rda, Nukus, Toshavuzda o’tkazish zarur deb topildi. Besh davlat boshliqlari qamkorlik qaqidagi bitimni imzoladilar.

1993 yil mart oyida qizil o’rdada Markaziy Osi¸ davlatlari boshliqlarining Rossiÿ davlati Delegöiÿsi ishtirokida anjuman bo’lib o’tdi. Anjumanda Orol dengizi va Orol buyi muammolarini qal etish, Orol mintaqasini ekologiÿsini soqlomlashtirish va ijtimoiy iqtisodiy taraqqi¸tni taúminlash maqsadida birgalikda

qilinadigan qarakatlar to'qrisida Bitim imzolandi. Orol dengizi qavzasi muammolari bilan shuqullanuvchi Davlatlararo kengash tuzildi. Orolni qutqarish halqaro jamqarmasi taúsis etildi.

Uchrashuv qatnashuvchilari qozoqiston, qirqiziston, O'zbekiston, Tojikiston, Turmaniston va Rossiÿ nomidan BMT bosh kotibi Butros Gioliÿga maktub yo'llab, Orol buyidagi murakkab aqvol va ro'y bergan muammolarni qal etish uchun belgilangan chora-tadbirlar qaqida, shuningdek, Orol dengizi qavzasi muammolarini hal qilishga halqaro jamiÿtning diqqat eútiborini jalb qilish zarurligi to'qrisida uni habardor etdilar.

1993 yil avgustda Nukusda Orol dengizi qavzasi muammolari bilan shuqullanuvchi davlatlararo kengash va Orolni qutqarish halqaro jamqarmasining qo'shma majlisi bo'ldi. 1994 yil 11-ÿnvarda Nukusda Markaziy Osi¸ mamlakatlari boshliqlarining Rossiÿ Federaöiÿsi Davlat delegaöiÿsi ishtirokida konferenöiÿ bo'lib o'tdi. Konferenöiÿda Orol dengizi qavzasining qozirgi aqvoli bilan boqliq ko'pgina masalalar Orolni qutqarish halqaro jamqarmasi mablaqlari qanday to'plana¸tgani muqokama qilindi faoliÿti maúqullandi. Ekologik vaziÿtni ÿhshilash þzasidan ÿqin 3-5 yil ichida bajarilishi lozim bo'lgan vazifalar belgilandi. Orol dengizini qutqarish bo'yicha davlatlararo kengash nizomi tasdiqlandi qamda uning ijroiÿ organining raqbari tayinlandi. Bu masalalar bo'yicha qarorlar qabul qilindi.

O'zbekiston raqbariÿti mintaqadagi mamlakatlar va halqlar o'rtasida teng ququqli va o'zaro manfaatli qamkorlik o'rnatib uni mustaqkamlash va rivojlantirish tadbirlarini qadam-baqadam amalga oshirib bordi. Tojikiston halqi boshiga musibat tushganda O'zbekistonning bergan si¸siy va iqtisodiy madadi Orolni qutqarish qarakatida O'zbekistonning faol ishtiroki fikrimizning dalilidir.

1994 yil 10-ÿnvar kuni O'zbekiston respublikasi bilan qozoqiston Respublikasi o'rtasida tovarlar va hizmatlar, sarmoÿlar va ishchi kuchining erkin o'tib turishini nazarda tutuvchi qamda o'zaro kelishilgan kridet qisob-kitob, bþdjet, soliq, narh, boj va valþta si¸satini taúminlovchi ÿgona iqtisodiy makonni tashkil etish to'qrisida shartnoma imzolandi. 1994 yil 16-ÿnvar kuni O'zbekiston

Respublikasi bilan qirqiziston Respublikasi o’rtasida ўgona iqtisodiy makon to’qrisida shartnoma imzolandi. 1994 yil 30-aprelda ×o’lponota shaqrida O’zbekiston, qozoqiston, qirqiziston o’rtasida ўgona iqtisodiy makon tuzish to’qrisida uch tomonlama shartnoma imzolandi.

O’zbekiston, qozoqiston va qirqiziston prezidentlarining 1994 yil iþl oyi boshida Almati shaqrida bo’lib o’tgan uchrashuv qam bu uch qardosh mamlakatlar halqlari o’rtasida munosabatlarni mustaqkamlashda ўna bir ўngi qadam bo’ldi. Unda o’zaro integraöiўni kuchaytirish buyicha Markaziy Osi¸ qamkorlik va taraqqi¸t bankini tuzish to’qrisida bitimlar imzolandi. Tomonlar davlatlararo kengash qamda uning doimiy ijroiў organini, shuningdek, bosh vazirlar kengashi, tashqi ishlar vazirlari kengashi, mudofa vazirlari kengashini taúsis etdilar bunday ўgona muvofiqlashtiruvchi boshqaruv organlarini paydo bo’lishi O’zbekiston, qirqiziston va qozoqiston o’rtasida integraöiў uchun ququqiy zaminni ўnada mustaqkamladi. Markaziy Osi¸ qamkorlik va taraqqi¸t banki tashkil etildi. SHu tariqa Markaziy Osi¸ iqtisodiy qamjamiўti (MOIN) tashkil topdi.

1995 yil 14-aprel kuni ×imkentda O’zbekiston, qozoqiston, qirqiziston prezidentlarining uchrashuvi bo’ldi. Tojikiston va Afqoniston chegarasidagi vaziўt qaqida maslaqatlashib olindi. qabul qilingan Ba¸notda Tojikiston muqolifat kuchlari tomonidan 1995- il 7 -aprelda qilingan qon to’kishga olib kelgan hujum qoralandi. Tojikiston raqbariўtiga Tojiklararo muzokarlarni faollashtirish va mojarolarni bartaraf etish uchun barcha vositalardan foydalanish taklifi ilgari surildi. Uch davlat boshliqi Markaziy Osi¸ davlatlari integraöiўsini jadallashtirish buyicha qujjat imzoladilar. Bu borada 2000 yilgacha Dastur maúqullandi uchrashuvda davlatlararo kengash va Markaziy Osi¸ qamkorlik va taraqqi¸t bankining ahborotlari tinglandi.

1995 yil 15-dekabrda Janbulda qozoqiston, qirqiziston va O’zbekiston respublikalari davlatlararo kengashining navbatdagi majlisi bo’ldi. Prezidentlar 2000 yilgacha bo’lgan iqtisodiy integraöiў va birinchi navbatda sarmoў sarflanishi lozim bo’lgan loyiqalar dasturlarini ha¸tga joriy etish kommunikaöiў tarmoqlarini rivojlanitirish masalalarini muhokama etdilar. Integraöiў dasturida 53 ta loyiqalar

ishlab chiqildi. BMT raqnamoligida qarakat qiladigan qozoqiston, qirqiziston va O’zbekiston respublikalarining tinchlikni saqlash kollektiv batal¸nini tashkil qilish qaqida qaror qabul qilindi. Uch davlatning tinchlikni saqlash batal¸ni shakllantirildi.

1997 yil, 9-10- ÿnvar kunlari Bishkekda O’zbekiston, qozoqiston, qirqiziston davlat boshliqlarini kengashi bo’lib, unda uch qardosh davlatlar o’rtasida abadiy do’stlik qaqida sharnoma imzolandi. Bu qujjatda O’zbek, qozoq, qirqiz halqlarining orzu niÿtlari o’z ifodasini topdi. Mazkur shartnoma uch qardosh davlat halqlarining iqtisodiy, si¸siy, ilmiy, madaniy, tehnikaviy qamkorligini ÿngi asosda rivojlantirishga yunaltirildi. 1997 yil 12-dekabr kuni qozoqiston respublikasining ÿngi poytaht Astana shaqrida qozoqiston, qirqiziston, O’zbekiston prezidentlarining kengashi bo’lib o’tdi.

Prezidentlar halqaro konsorsiumlar tuzish buyicha uch mamalakat qamkorligi tomonli konsepöiÿsini maúqulladilar.

1998 yilda Tojikiston respublikasi Markaziy Osi¸ iqtisodiy qamjamiÿtiga aúzo bo’lib kirdi.

2000 yil 20-21- aprel kunlari Toshkentda O’zbekiston, qozoqiston, qirqiziston, Tojikiston prezidentlarining uchrashuvi bo’lib o’tdi. Uchrashuvda mintaqaviy qamkorlik va mamalakatlararo munosabatlarga doir masalalar muqokama qilindi. To’rt mamlakat raqbarlari terrorchilik si¸siy va diniy ekstrimizm halqaro uþshgan jamiÿtchilikka qarshi kurashish va mintaqa davlatlariga taqdid soladigan boshqa havf-hatarning oldini olishga qaratilgan qamkorlik va mamlakatlararo munosabalarga doir masalalar muqokama qilindi. Mintaqa davlatalariga taqdid soladigan havf-hatarni oldini olishga qaratilgan qamkorlik to’qrisida shartnoma imzoladilar. Gap shundaki, Markaziy Osi¸ davlatlari o’rtasida o’zaro qamkorlik soqasida 200 dan ortiq qujjat imzolangan bo’lsada ular orasida mazkur masalaga tegishli qujjat yo’q edi. 2000 yil 14- iþldan Dushanbeda bo’lib o’tgan Markaziy Osi¸ iqtisodiy qamjamiÿti davlat boshliqlarining prezidentlari Sirdar¸ va Amudar¸ning suv- energetika zaqiralaridan unumli foydalanish masalalari þzasidan fikr almashdilar.

2001 yil 28- dekabr kuni Toshkentda MOIq davlatlari boshliqlarining uchrashuvi bo’lib o’tdi. Muzokaralar ÿkunida prezidentlar Markaziy Osi¸ qamkorligi tashkilotini taúsis etish to’qrisidagi shartnomani imzoladilar. MOIq tashkilotining raisi etib I.A.Karimov saylandi. qar bir aúzo mamlakatdan bevosita davlat raqbariga qisobot berib turadigan bittadan muvofiqlashtiruvchi vakil tayinlandi. MOIq tashkilotining tashkil etilishi ular aúzolari bo’lgan to’rtta mamlakat o’rtasidagi o’zaro manfaatli aloqalarni ÿngi paqonaga ko’tarildi.

2005 yil 6-7-oktÿbr kunlari San-Petergburgda bo’lib o’tgan Markaziy Osi¸ tashkiloti davlat raqbari kengashida o’tgan davrda qilingan ishlar sarqisobi qilindi. MOIq bu galgi sammitda Evro-Osi¸da integraöiÿlashuv jara¸nidagi burilishi nuqtasi bo’ldi. O’zbekiston raqbarining tashabbusi bilan MOIq va Evro-Osi¸ iqtisodiy qamjamiÿti negizida ÿngi EOqI ni shakllantirishga qaror qilindi.

2005 yil 6-7-oktÿbr kunlari San-Petergberg shaqrida bo’lib o’tgan Markaziy Osi¸ tashkiloti raqbarlarining kengashida o’tgan davrda qilingan ishlar sarqisob qilindi.

IOIq Rossiÿ, Belorus, qozoqiston, qirqiziston, Tojikiston 1995 yilda tuzilgan bojhona ittifoqi negizida tashkil topgan edi. IOIq ning 2006 yil 24-25-ÿnvar kunlari San-Petergbergda bo’lib o’tgan sammitda O’zbekiston unga aúzo bo’lib kirdi.

Markaziy Osi¸dagi Mustaqil davlatlar o’rtasida ko’p tomonlama qamkorlik bilan birga ular o’rtasidagi ikki tomonlama aloqalar qam yulga quyildi.

1993 yil 10-noÿbrda Islom Karimov Almatiga safar qildi. O’zbekiston va qozoqiston prezidentlari ikki mamalakat integraöiÿsiga oid aloqalar masalasini iqtisodiy si¸satini muqokama qilishdan tomonlar pul tizimiga doir masalalar muqokama qilib, ikkala tomon bir vaqtda milliy valþtani joriy etish qaqida aqdlashdilar.

qozoqiston prezidenti N.Nazarboev 1994 yil 10-12- ÿnvarda rasmiy davlat tashrifi bilan O’zbekistonda bo’ldi.

O’zbekiston va qozoqiston chegaralari orqali kirishda va chiqishda ikkala mamlakat fuqorolarining þklarini bojhona tekshiruvining o’tkazishini bekor qilish tuqrisida qaror qabul qilindi.

O’zbekiston milliy banki bilan qozoqiston Milliy banki Toshkent shaqridan "O’zbekiston-qozoqiston" qamda Almati shaqrida "qozoqiston O’zbekiston" Klering palatalarini shaqarlarga uning filiallarini valþta almashtirish punklarini ochish to’qrisida ikki mamlakat qukumatlari va banklari o’rtasida bitimlar tuzdi. 1998 yil 31-oktÿbrda O’zbekiston va qozoqiston o’rtasida abadiy do’stlik shartnomasi imzolandi. SHu tariqa, O’zbekiston va qozoqiston o’rtasidagi qamkorlik tobora kengayib, chuqurlashib bormoqda. Ikki davlat prezidentlarining Toshkentda 2000 yil 20-21- aprel kunlari bo’lgan uchrashuvida ikki davlat uch chegaralarini aniqlab, belgilab olishga baqishlangan uchrashuv bo’ldi. Ikki mamlakat mustaqilligi va chegaralar dahlsizligini taúminlashga qaratilgan bu qujjat ikki tomonlama qamkorlik aloqalarini ÿnada mustaqkamlash va chuqurlashtirishda muqim aqamiÿtga egadir. Ikki davlat prizdentlari davlat chegarasi to’qrisida shartnoma imzoladilar. 2440 km uzunlikdagi chegaraning 96% belgilab olindi, qolgan qismi kelishuv asosida delegaöiÿ qilishga kelishildi.

2002 yil 9-sentÿbÿrda qozoqiston respublikasi prezidenti taklifiga binoan Islom Karimov Astani shaqriga tashrif buþrdi. "O’zbekiston - qozoqiston davlat chegaradlarini aloqida uchastkalari to’qrisidagi" bitim imzolandi. Ikki mamlakat o’rtasidagi chegaraga oid dolzarb masalalar ququqiy jiqatdan o’z echimini topdi. O’zbekistonning qirqziston bilan ikki tomonlama qamkorligi "O’zbekiston respublikasi bilan qirqiziston respublikasi o’rtasida do’stlik, qamkorlik va o’zaro ¸rdam qaqida shartnoma" asosida yo’lga qo’yildi va rivojlantirilmoqda.

1994 yil 16-ÿnvarda O’zbekiston Prezidenti Islom Karimov qirqizistonda bo’ldi. Rasmiy tashrif ÿkunida ikki davlat prezidentlari tovarlar, hizmatlar sarmoÿ ichki kuchining erkin þrishi o’zaro kelishilgan kredit hisob-kitob, bþdjet, soliq, narh, bojhona va valþta si¸satini belgilovchi shartnomani imzoladilar. 2000 yil O’zbekistonda 22 ta o’zbek- qirqiz qo’shma korhonasi faoliÿt þrita boshladi.

O’zbekiston bilan Tojikiston o’rtasida aloqalar o’rnatilgan va rivojlanib bormoqda.

O’zbekiston Prezidenti Islom Karimovning taklifiga binoan 1998 yil 4-ÿnvar kuni Tojikiston prezidenti Imom Ali Rahmonov O’zbekistonga rasmiy tashrif bilan keldi. Ikki mamalakat raqbarlari tashrif ÿkulari buyicha qo’shma ahborot imzoladilar.

O’zbekiston va Tojikiston bosh vazirlari, soqliqni saqlash madaniÿt gumanitar soqa, fan, tehnika soqalari buyicha qamkorlik to’qrisida bitimlar imzoladilar.

Ikki mamlakat o’rtasida þk tashish qamda gaz etkazib berish Tojikistonning qarzi buyicha o’zaro qisob-kitob to’qrisidagi Bitimlar imzolandi. SHu vaqtgacha O’zbekiston-Tojikiston o’rtasida 30 dan ortiq qujjatlar imzolangan ular o’rtasida tovar ayri boshlash qajmi 1991 yilda 50 million AqSH dollaridan oshdi. Bu avvalgi yilga nisbatan ko’pdir.

O’zbekiston-Tojikiston qududidan o’tgan transport kommunikaöiÿlaridan foydalanmoqda. 2000 yilda O’zbekistonda 15 ta o’zbek-tojik qo’shma korhonasi, Tojikistonda uchta tojik-o’zbek qo’shma korhonasi faoliÿt þritdi. Islom Karimovning 1993 yil 14-15-aprel kunlari Turkmanistonga rasmiy safari ikki davlat o’rtasidagi aloqlarni ÿnada kengayishiga qizmat qilmoqda. Ana shu safar choqida tomonlar neft, tabiiy gaz qazib olish, qayta ishlash, tay¸rlash, ular uchun zarur korhona va inshoatlarni qurish qamda ishga tushurish bu soqadagi loyiqalarni birgalikda pul bilan taúminlash masalalarini muqokama qildilar. Tomonlar jaqon talablariga mos avtomobillar va temir yo’llar qurish soqasida zarur chora-tadbirlar ko’rish qaqida kelishib olishdi. O’zbekiston bilan Turkmaniston o’rtasida do’stlik qamkorlik va o’zaro ¸rdam to’qrisidagi shartnomani O’zbekiston bilan Turkmaniston o’rtasida davlat chegarasini qo’riqlashda qamkorlik qilish to’qrisidagi va suv qo’jaligi masallari buyicha bitimlar imzoladilar.

qabul qilingan 20 dan zi¸d shartnoma va bitimlar O’zbekiston va Turkmaniston o’rtasidagi munosabatlarini ÿngi bosqichga ko’tardi.

O’zbekiston Prezidenti Islom Karimov o’zbek, qozoq, qirqiz, qoraqolpoq, tojik, turkman va mintaqada ўshovchi barcha halqlar o’rtasidagi qadimiy do’stlik aloqlarani ўngi sharoitda mustaqkamlashni nazarda tutib "Turkiston - umumiy uyimiz" , degan qoўni ilgari surdi.

Mintaqa zi¸lilari Turkiston zaminida ўshovchi barcha halqlarni ўqinlashtirish maqsadida þrgan soqlom kuchlar bu qoўni qullab-quvvatladilar. "Turkiston - umumiy uyimiz" deb nomlangan jamoatchilik qarakati tashkil topdi.

1995 yil 21-noўbr kuni Toshkentda Markaziy Osi¸ zi¸lilari ishtirokida "qardosh halqlar uchrashuvi" mavzusida halqaro qurultoy bo’lib o’tdi. qurultoyda "Turkiston-umumiy uyimiz" qarakatini birinchilardan bo’lib qo’llab quvvatlagan olamaro mashqur bo’lgan qirqiz ¸zuvchisi ×ingiz Aytmatov maúruza qildi. Maúruzada so’zga chiqqan qardosh halqlar vakillari mintaqada ajdodlarimiz ruqi bilan olis istiqbolda turilajak avlodlar boqliqligi mintaqa ўhlitligi ўgona Turkiston tuyqusidan muqaddasligi qaqida so’zlashdilar.

qurultoyda "Turkiston halqlari madaniўti assambleўsi" tashkil etildi. ×ingiz Aytmatov assambleў prezidenti, Odil ¨qubov assableў viöe prezidenti etib saylandi, assambleўning qarorgoqi Toshkent shaqrida bo’lib, Beshkek va Almatida bo’limlari tashkil etildi. "Turkiston - umumiy uyimiz" qoўsini to’qri tushunish lozim, uning tagida Markaziy Osi¸ mamalkatlarini birlashtirish ¸ki ular tepasida turuvchi ўngi bir tizimni ўratish kabi maqsadlar qo’yila¸tgani yo’q. "Turkiston-umumiy uyimiz" deganda, barcha turkiy davlatlar qamma turkiy davlat nazarida tutila¸tganligi qam yo’q. Gap Turkiston deb nomlangan si¸siy-jo’qrofiy qudud ustidan qududdagi mamlakatlardan o’zaro boqliqligini, birlikni mustaqkamlash ularda halqlarni ўqinlashtirish qaqida bormoqda. Markaziy Osi¸ davlatlari qar biri o’z doirasida o’z taraqqi¸t yo’lining rivojlanib ketaverishidir.

Turkiston halqlari madaniўti assambliўsi tashabbusi bilan Markaziy Osi¸ mamlakatlari madaniўt, sanúat, adabi¸t va fan namo¸ndalari o’rtasida aloqalarni chuqurlashtirish, halqlarni bir-birini ўnada ўqinlashtirish tadbirlari ko’rildi.

1997 yil Beshkekda "Mustaqillik vaziÿtida maúnaviÿt masalasi" mavzusida simpoizium bo’lib o’tdi. Simpioziumda qardosh halqlar maúnaviÿtining ÿngi sharoitidagi qolati va rivojlantirish muammolari qaqida qimmatli fikrlar bildirildi.

Markaziy Osi¸ davlatlarining iqtisodiy integraöiÿsi uzoqqa mo’ljallangan ishtirokchi mamlakatlar halqlari orasida do’stlikni, qamkorlikni va iqtisodiy rivojlanishga bevosita amaliy taúsir ko’rsatadigan integraöiÿdir.

"Markaziy Osi¸ qamdo’stligi biz uchun shunchaki integröiÿ udumiga erishish emas, ustun bo’lib olish ¸ki o’z taúsir doiramizni kengaytirishga intilish qam emas. Bu, XXIasrda bizning mustaqillik va taraqqi¸t yo’limizdir. Ishonchim komilki, bu birlikni amalga oshirish qech shubqasiz halqimizning manfaatlariga to’la mos keladi, mintaqamizda barqarorlik va tinchlikni mustaqkamlashga ¸rdam beradi. Markaziy Osi¸ Davlatlari garchi ijtimoiy-si¸siy, etnik va madaniy jiqatdan hilma-hil bo’lsa-da, birgalikda kuch- qayrat sarflab havfsizlikka tashqaridan tuqila¸tgan taqdidlarga qarshi turish uchun, butun mintaqani barqaror rivojlantirish uchun, qulay muqitni ÿratadi, amalda bu mintaqani havfsizlik va barqarorlik mintaqasi sifatida shakllantiradi. SHu tariqa bu mintaqada davlatlar butun dun¸ kurramizda tinchlik va barqarorlikni mustaqkamlashga munosib qissa qo’shadi"1, - deb ushbu integraöiÿni kelajagiga katta ishonch bildiradi. O’zbekiston prezidenti Islom Karimov.

1.4. O’zbekistonning qorijiy mamlakatlar bilan o’zaro manfaatli munosabatlarining hususiÿti.

O’zbekiston davlat mustaqilligini qo’lga kiritgan kundan boshlab, jaqondagi nufuzli davlatlar bilan qamkorlik qilish yo’lidan bormoqda.

O’zbekiston Respublikasi birinchi navbatda, ßqin va o’rta SHarq qamda Arab mamlakatlari bilan davlatlararo munosabatlar o’rnatish va rivojlantirishga

kirishdi. Negaki, O’zbekistonning ruqi, dini, urf-odatlari va anúanalari Osi¸dagi mamalakatlarga ÿqindir.

1991 yil 16-19-dekabr kunlari Islom Karimov boshliq O’zbekiston davlat delegöiÿsi mamlakatimiz mustaqilligini birinchi bo’lib tan olgan mamlakat - Turkiÿda bo’ldi. Turkiÿ prezidenti Turqut O’zal, bosh vazir Sulaymon Demiral va boshqa raqbarlar, ishbilarmonlar bilan amaliy uchrashuvlar, suqbatlar bo’lib o’tdi. Safar choqida O’zbekiston respublikasi bilan Turkiÿ jumquriÿti o’rtasida davlatlararo munosabatlarning asoslari va maqsadlari to’qrisida shartnoma konsullik vakolathonalarini ayriboshlash to’qrisida protokol, iqtisodiy va si¸siy soqadagi qamkorlik to’qrisida bitim, madaniÿt, fan, taúlim, soqliqni saqlash, sport va turizm soqasidagi o’zaro qamkorlik, transport va kommunikaöiÿlar soqasidagi ahborot ayriboshlash televideniÿ va radio eshshitirish bo’yicha qamkorlik qilish qaqida protokol va boshqa qujjatlar imzolandi.

O’zbekiston bilan Turkiÿ o’rtasidagi munosabatlar natijasi o’laroq 1992 yil 28-aprel kuni O’zbekistonda Turkiÿ elchihonasi ochildi. qamkorlik munosabatlari ÿnada chuqurlashtirishi Turkiÿ davlati raqbari Turqun O’zal, Sulaymon Demiral, Taju ×ellir, Mesut ßlmazar, Aqmet Sezerlarning O’zbekistonga rasmiy tashrif choqida imzolangan qujjatlar katta aqamiÿtga ega bo’ldi. Ikki davlat o’rtasidagi qamkorlik gazlama va tay¸r kiyim-kechak ishlab chiqarish, qishloq ho’jalik maqsulotlarini qayta ishlash, qo’shma korhonalar qurish, kadrlar tay¸rlash, turizmni rivojlanitirish va boshqa soqalarda amaliy natijalar bermoqda. O’zbekistonda Turkiÿ sarmoÿdorlari ishtirokida 200 dan ortiqroq qo’shma korhonalar barpo etildi. 1996 yil iþn oyida O’zbekiston avtomobilsozlik korhonalari assoöooöiÿsi- "O’zavtosanoat" Turkiÿning "Koch-qolding" konöerni bilan Samarqand shaqrida "Sam Koch-Avto" o’zbek-turk qo’shma korhonasi bun¸d etish to’qrisida shartnoma tuzdilar. Tez orada bu qo’shma korhona bun¸d etildi va siqimi o’rtacha avtobuslar yiqish yo’lga qo’yildi. Ikki mamlakat o’rtasidagi o’zaro tovar ayriboshlash   qajmi 1992 yilda 75 millon AqSH dollarini tashkil etgan bo’lsa, 1998 yilda 275 million AqSH dollariga ko’paydi.

2002-2005 yillarda Turkiў bilan O’zbekiston aloqalari turizmga qaratildi. Davlatlarning qadimiy meroslarini o’rganishi o’zbek va turk halqi azaldan bir-biriga chambarchas boqliq ekanligi bunga ўqqol misol bo’la oladi. Mamlakatni turizm orqali tanitish O’zbekistonning qadimiy joylariga sa¸qatchilar kelib fikr almashinishlar taqsinga sazovordir.

O’zbekiston Respublikasi tashqi si¸satining asosiy yunalishlaridan biri SHarq va Tinch okeani qavzasi mamlakatlari bilan aloqalar o’rnatish va rivojlantirishga qaratilgan. Bu mamlakatlar orasida Hitoy Halq Respublikasi bilan davlatlararo aloqa o’rnatish aloqida aqamiўtga ega.

O’zbekiston Davlat mustaqilligini qo’lga kiritgan dastlabki paytlarida¸q O’zbekiston va Hitoy o’rtasidai diplomatik munosabatlar o’rnatildi. 1992 yil 2-3-ўnvar kunlari HHR tashqi iqtisodiy alokalar va tashqi savdo vaziri Li Lanzen Toshkentda bo’ldi, shu kunlari ikki mamlakat o’rtasida diplomatik munosabatlar o’rnatildi, elchihonalar ochishga karor qilindi.

1992 yil 12-14 -mart kunlari O’zbekiston prezidenti I.Karimovning HHR davlat tashrifi ikki davlat o’rtasidagi qamkorlikka asos soldi. Safar choqida qamkorlikning turli soqalar buyicha 20 ўqin qujjatlar imzolandi. Ular orasida ilmiy- tehnikaviy qamkorlik to’qrisida, qishloq qo’jaligida qamkorlik to’qrisida sarmoўlarni raqbatlantirish va o’zaro qimoў qilish to’qrisida bitimlar bor edi. 1994 yil 18-20- aprel kunlari HHR davlat kengashining raisi Li Penning O’zbekistonga davlat tashrifi paytida O’zbekiston bilan Hitoy o’rtasida kredit, halqaro iqtisodiy qamkorlik, qavo transporti aloqalarini yo’lga qo’yish buyicha qukukmatlararo bitim imzolandi. Hitoy tomoni O’zbekistonda tay¸rlana¸tgan IL-76, TD va IL-114 samal¸tlarini harid qiladigan bo’ldi.

1994 yil 24-25- oktўbr kunlari O’zbekiston prezidenti Hitoyga ikkinchi marta safar qildi va muqim aqamiўtga molik bo’lgan qujjat "O’zbekiston Respublikasi Hitoy Halq Respublikasi o’rtasida o’zaro munosabatlarning asosiy prinöiplariga, o’zaro manfaatli qamkorlikni rivojlantirish to’qrisida Ba¸nnoma" imzolandi. SHuningdek, ikki davlat o’rtasida konsullik shartnomasi imzolandi. Islom Karimovning 1999 yil 8-10- noўbr kunlari Hitoy Halq Respublikasiga

uchinchi marta safari choqida si¸sat, iqtisodi¸t, madaniÿt, telekommunikaöiÿ soqalarida hujjatlar imzolandi1.

Hitoy Halq respublikasi raisi Hi Szintao davlat tashrifi bilan 2004 yil 14- iþn kuni O'zbekistonga keldi.

Ikki davlat boshliqlari uchrashuvida O'zbekiston Hitoy munosabatlariga doir masalalar muqokama qilindi. 2000 yil ÿnvar- aprel oylarida o'zaro savdo qajmi 134 million AqSH dollariga etganligi umumiy qiymati 100 million AqSH dollariga teng ikki tomonlama loyiqalar amalga oshirila¸tganligi kayd etildi. Ikki mamlakat to'qimachilik, qishloq ho'jaligi, mashinasozlik, kim¸, kommunikaöiÿ, soqalarida qamkorlik aloqalarini o'rnatgan. Muzokaralar ÿkunida O'zbekiston bilan Hitoy o'rtasida sheriklik munosabatlari, do'stlik va qamkorlikni ÿnada rivojlantirish va mustaqkamlash to'qrida qo'shma Dekloraöiÿ imzolandi. Ikki mamlakat qukumatlari o'rtasida narkotik vositalarining psihatrop moddalarning noqonuniy aylanishi va suisteúmol etilishiga qarshi kurashda qamkorlik qilishga tehnikaviy-iqtisodiy qamkorlikka oid, Toshkentda Konfuöiy nomidagi institutni tashkil etish buyicha qamkorlik to'qrisida bitimlar-jami 10 ta qujjat imzolandi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Islom Karimov HHR raisi Hu Szintaoning taklifiga binoan 2005 yil 25-27- may kunlari davlat tashrifi bilan mamlakatda bo'ldi. Muzokaralar ikki davlat raqbarlari - O'zbekiston Hitoy munosabatlarini rivojlantirish savdo va iqtisodiy qamkorlikni kengaytirish, mintaqaviy havfsizlik masalalarini, tomonlarni qiziqtirgan qalqaro muammolarni muqokama qildilar.

"Hitoy nafaqat o'z mintaqasida, balki butun dun¸da ko'p davlatlarni qavasini keltirgan darajada taraqqiy etgan davlat hisoblanadi"1,- degan edi O'zbekiston Respublikasi prezidenti Islom Karimov. Darqaqiqat, 2006 yil Hitoy bilan O'zbekiston o'rtasida samarali qamkorlik, savdo-iqtisodiy, si¸siy madaniy, taúlim va boshqa soqalarda aniq maqsadli bitimlar imzolandi.

Hitoy raqbari taúkidlaganidek O'zaro ishonch va qurmat ikki tomonlama manfaatdorlikka taÿngan O'zbekiston, Hitoy munosabatlari halqimizning umummiliiy mulkidir. Ikki tomonlama aloqalar ÿnada kengaydi, O'zbekistonda

faoliÿt ko’rasata¸tgan 78 ta O’zbekiston-Hitoy qo’shma korhonasi ikki mamalakat o’rtasida qamqrlikning rivojlanib bora¸tganligining dalilidir.

1992 yil mart oyida O’zbekiston va Janubiy Koreÿ o’rtasida diplomatik aloqa o’rnatildi. 1992 yil 19-iþnda O’zbekiston prezidenti Islom Karimov Janubiy Koreÿ Respublikasiga davlat tashrifi bilan bordi. Bu safar ikki mamalakat o’rtasidagi iqtisodiy savdo, madaniy-tehnikaviy aloqalarga asos soldi. "O’zbekiston bilan Janubiy Koreÿ o’rtasida davalatlararo munosabatlar va qamkorlik asoslari to’qrisida" Dekloraöiÿ imzolandi. Savdo-iqtisodiy ayriboshlash qaqida O’zbekiston iqtisodi¸tini rivojlantirishga mablaq sarflaydigan Janubiy Koreÿ ishbilarmonlariga berilgan kafolatlar qaqida bitimlar tuzildi. Madaniÿt, maorif, ommaviy ahborot, sa¸qat, sport soqalarida baqamjiqat qamkorlik qilishning uzoq muddatga mo’ljallangan rejalari belgilab olindi. Janubiy Koreÿdagi DEU koorparaöiÿsi raqbariÿti bilan Asakada avtomobil zavodi qurishga kelishildi.

1992-1996 yillarda "O’z DAEWOO"avto" O’zbekiston - Janubiy Koreÿ qo’shma avtomobil zavodini loyihalashtirish, qurish ishlari amalga oshirildi. Zavod 1995 yil 25-mart kuni avtomobillar ishlab chiqarishni boshlab þbordi. O’zbekiston jaqondagi avtomobil ishlab chiqaruvchi 28-mamlakat bo’ldi. 1998 yilda "O’z DAEWOO avto" zavodi 54400 ta "Damas", "Tiko", "Neksiÿ" rusumli avtomobillar ishlab chiqardi.

O’zbekiston prezidenti I.Karimovning 1999 yil 4-6- oktÿbr kunlari Koreÿ respublikasiga tashrifi ikki mamlakat o’rtacidagi qamkorlikni ÿnada kengaytirish muqim aqamiÿtga ega bo’ldi. Koreÿ Respublikasi ÿngi Prezidenti Kim De Jung bilan Islom Karimov XXI asrda ÿngicha ruqdagi sherikchilik to’qrisida qo’shma ba¸not imzoladilar. Koreÿdagi yirik eksimbank bilan "O’z DAEWOO" avto qo’shma korhonasini moliÿviy jiqatdan qo’llab quvvatlash buyicha kelishildi. "O’z DAEWOO avto" zavodida "Neksiÿ-2" va "Matiz" rusumli avtomolillar ishlab chiqarish, Toshkentda "DEU" rusumli avto dvigatellar ishlab chiqaruvchi korhona barpo etish loyiqalarini amalga oshirishga birgalikda sarmoÿ ajratish qaqida qujjatlar imzolandi va amalga oshirilmoqda.

O’zbekiston bilan Koreÿning "qabul Tekstayl" kompaniÿsi o’rtasidagi qamkorlik yildan-yilga chuqurlashib bormoqda. Mazkur kompaniÿ O’zbekistonga 250 million AqSH dollari qajmida sarmoÿ kiritdi va o’zlashtirildi. "Kabul Tekstayl" ishtirokida Toshkent, To’ytepa va boshqa shaqarlarida qo’shma korhonalar barpo etilishi va haridorgir, raqobatdosh maqsulotlar ishlab chiqarilmoqda.

O’zbekistonning Koreÿ respublikasi bilan qamkorligi kengayib bormoqda. 1999 yilga qadar O’zbekistonga Koreÿdan 1,2 milliard AqSH dollari hajmida sarmoÿ kirib keldi va o’zlashtirildi. O’zbekistonda 70 dan ortiq Koreÿ hamkorligida barpo etilgan qo’shma korhonalar faoliÿt ko’rsatmoqda. Ikki mamlakat o’rtasidagi tovar ayri boshlash qajmi 1997 yilda¸q 1 milliard AqSH dollaridan oshdi.

O’zbekiston bilan Amerika qo’shma SHtatlari o’rtasida davlatlararo mintaqa mustaqillikning dastlabki yillarda¸q yo’lga qo’yildi. 1992 yil 15-16-fevral kunlari AqSH davlat kotibi Jeyms Bekkir O’zbekistonga rasmiy tashrif buþrdi va ikki davlat o’rtaisda diplomatik aloqalar o’rnatildi. 1992 yil 16-mart kuni Toshkentda birinchi bo’lib AqSHning elchihonais ochildi. 1993 yil 14- sentÿbrda AqSH davlat departamentining mahsus topshiriqlar buyicha elchisi Strav Talbot O’zbekistonda bo’ldi va O’zbekiston prezidenti bilan qamkorlik qilish masalalarida suqbatlashdi. 1995 yil 6-aprelda AqSH mudofaa vaziri Uiliÿm Persi O’zbekistonga keldi, O’zbekistonning "Nato tinchilik yo’lida qamkorlik" dasturida ishtiroki muqokama qilindi. AqSH armiÿsi o’quv markazida tinchlikni taúminlash maqsadida o’tkazilgan qarbiy mashqlarda O’zbekiston qurolli kuchlari vzvodi ishtirok etdi. O’zbekiston bilan AqSH o’rtasida sarmoÿlarni raqbatlantirish va o’zaro qimoÿ qilish ikki ¸qlama soliq olmaslik to’qrisida shartnoma tuzildi. Toshkent Nüþ-york o’rtasida bevosita qavo yo’li ochildi. O’zbekison prezidenti I.Karimov 1995 yilda BMT þbeley sessiÿsi kunlarida AqSH viöe prezidenti Alübert Gor bilan uchrashdi. Uchrashuvda jaqon va mintaqaviy havsizlik masalalari ikki davlat o’rtasidagi qamkorlikni rivojlantirish to’qrisida fikr almashishdi. Ikki mamalakat o’rtasidagi o’zaro iqtisodiy va madaniy aloqalarga ko’mak berish maqsadida Amerika-

O’zbekiston savdo palatasi tuzildi. Palata savdo va investiöiÿ munosabatlarini rivojlantirish uchun katta imkoniÿtlar ÿratdi.

O’zbekistonda 1996 yil boshlarigacha Amerikalik sarmoÿdorlar ishtirokida 200 ta "O’zbekiston -Amerika" qo’shma korhonalari tashkil topdi va faoliÿt ko’rsatdi. Bular orasida Navoiy viloÿti Zarafshon vodiysidagi Muruntov AqSHning Nþmont-Mayning koorparaöiÿsi bilan qamkorlikda toq jinslaridan oltin va kumush ajratib oluvchi "Zarafshon Nþmont" qo’shma korhonasi bor. Bu korhonada 2002 yilgacha 83 tonna oltin tay¸rlandi.

O’zbekiston prezidenti Islom Karimovning 1996 yil 23-28-iþn kunlari AqSH da bo’lishi O’zbekiston va AqSH munosabatlarini ÿngi poqanoga ko’tardi. I.A.Karimov AqSH prezidenti Bill Klinton bilan uchrashishdi. Ikki mamlakat o’rtasidagi munosabatlarni chuqurlashtirish tomonlar manfaatiga dahldor bo’lgan si¸siy-iqtisodiy havfsizlik masalalari muqokama etildi. Bill Klinton AqSH maúmuriÿti Markaziy Osi¸ mamalakatlarining mustaqilligi, barqarorligi va ravnaqidan manfaatdor ekanligini O’zbekiston bilan qalin munosabatalr o’rnatishni ista¸tgani, O’zbekistonning tezroq dun¸ qamjamiÿtiga integraöiÿlashuvi yo’lida ¸rdam bera¸tganini taúkidladi. I.Karimov bilan Bil Klinton uchrashuvi ikki mamlakat o’rtasidagi munosabatlarga si¸siy zamin qozirladi.

1996 yil 25 -iþn kuni O’zbekistonning AqSH dagi elchihonasi ochildi. Bu marosimda O’zbekiston prezidenti I.Karimov AqSH davlat departamentining MDq davlatlari buyicha vakili J.Kalment qatnashdi.

O’zbekiston prezidenti AqSHdagi qorijiy hususiy sarmoÿlar koorparöiÿsi (OPEK) Vashingtondagi qarorgoqida o’tkazgan brifingida, Hþston shaqrida O’zbekiston gaz va neft sanoatiga baqishlangan Denver shaqrida, O’zbekiston toq-kon sanoati imkoniÿtlari va tabiiy resurslariga baqishlangan konferenöiÿ qamda ko’rgazmalarda qatnashdi va nutq so’zlab O’zbekistonda chet el sarmoÿlari va beznes uchun ÿratilgan qulay iqtisodiy ququqiy, si¸siy sharoitlar to’qrisida batafsil ahborot berdi. Bu tadbirlarda AqSHning 70 dan ortiq moliÿ, toq-kon sanoati, ishlab chiqarish bilan mashqul etakchi kompaniÿlar raqbarlari ishtirok etdilar. "O’zbek-neft -gaz" milliy koorparaöiÿsi va OPEK o’rtasida loyiqalarni mablaq

bilan taúminlash va suqurta qilish to’qrisida protokol, O’zbekiston tashqi iqtisodiy faoliÿti milliy banki bilan "KEYS" koorparaöiÿsi o’rtasida Lizing kompaniÿsini tuzish to’qrisida bitimlar imzolandi.

Loyiqalarni mablaq bilan taúminlash va suqurta qilish to’qrisidagi protokol bo’yicha OPEK ajratadigan 400 million AqSH dollari O’zbekistonda gaz sanoatini rivojlantirishga hizmat qiladi. 1996 yil 1-ÿrimigacha OPEK ishtirokida O’zbekiston iqtisodi¸tiga 200 million dollarlik AqSH sarmoÿsi kiritildi.

O’zbekiston delegöiÿsining Tehas shtatining poytahti Hþstonga safari choqida Neft, gaz sanoati bilan boqlik, yirik koorparaöiÿ va kompaniÿlar raqbarlari bilan uchrashuvlar bo’ldi. "O’zbekneftgaz" koorparöiÿsi va "Teksako" kompaniÿsi o’rtasida qo’shma korhona tuzish to’qrisidagi taúsis shartnoma "O’zbekneft gaz" bilan "Enron oyl gaz Interneyshinl"o’rtasida gaz konlarini izlab topish va ishga tushirish bo’yicha qo’shma korhona to’qrisida shartnoma imzolandi. SHartnomada Amerikaninig moylash materiallarini ishlab chiqarish tehnologiÿlarini O’zbekistonga keltirish ko’zda tutiladi. Prezident I.Karimov Tennisi shtatining gubetnatori T.Sandkvest o’rtasida O’zbekistonga "Gaz kompressor" qo’shma korhonalari tuzish to’qrisida hujjat imzolandi.

O’zbekiston delegaöiÿsining Kolorada shtatidagi safari choqida I.Karimov va Kolorada shtati gubernatori R.Romer o’rtasida qamkorlik to’qrisida bitim imzolandi. 28-iþn kuni Islom Karimov "Nþmont Mayning" koorparaöiÿsining bosh qarorgoqiga tashrif buþrib uning prezidenti R.Kembri bilan uchrashdi. Uchrashuv choqida O’zbekiston davlat geologiÿ qo’mitasi bilan "Nþmont Mayning" o’rtasida oltin konlarini qidirib topilishi borasida qo’shma korhona tuzish to’qrisida bitim qamda O’zbekiston davlat geologiÿ qo’mitasi "Nþmont Mayning" va "Mitsiu" koorparaöiÿlari o’rtasida oltin konlari birgalikda ishga tushirish soqasida bitim imzolandi.

O’zbekiston prezidenti boshliq davlat delegaöiÿsining AqSH da bo’lishi chet el sarmoÿsi uchun respublikada ÿratilgan shart-sharoitlar to’qrisidagi ahborot taqchilligini bartaraf etdi. Safar choqida imzolangan qujjatlar Amerika biznesi va sarmoÿlarining O’zbekistonga erkin kirib kelishi uchun ÿnada keng yo’l ochdi.

Ikki mamlakat o’rtasidagi qamkorlik O’zbekistondagi isloqatlarni qo’llab quvvatlash o’zaro manfaatli aloqalarni kengaytirish yo’lidan bormoqda. O’zbekistonda AqSH ning 28 ta kompaniÿ, firma va banklari o’z vakolathonalarini ochgan, bular qo’shma korhonalar barpo etish, savdo-sotiqni kengaytirish ishiga ko’maklashmoqda.

2001 yilda O’zbekistonda AqSH bilan qamkorlikda amalga oshirila¸tgan loyiqalar soni 70 dan ortdi. AqSH sarmoÿsi ishtirokida respublikamizda barpo etilgan 305 ta qo’shma korhona barpo etilgan 305 ta qo’shma korhona sanoat, qishloq ho’jaligi, to’qimachilik, gaz-kim¸, neft, oltin qazib olish, transport kommunikaöiÿ va taúlim soqalarida samarali faoliÿt ko’rsatmoqda. "Zarafshon Nþmont", "O’z-Teksako", "O’z Keymash" "O’zkeytraktor", "O’z-eksayd", "Veue-Ay" ning qo’jaobod gaz ombori qurilishi "ABB Lummus Global" bilan qamkorlikdagi SHo’rtan- gaz-kim¸ majmuasi shular jamulasidandir. O’zbekistonning AqSH bilan savdo aylanmasi 300 million AqSH dollaridan oshdi. Istiqlol yillarida þzlab ¸shlar "Umid" jamqarmasi va AqSH qukumati dasturlari bo’yicha Amerika universitetlarida taqsil olib qaytdilar. 2001-2002 o’quv yilida AqSH da taúlim ola¸tganlar soni 2 ming kishini tashkil etdi.

2001 yilda AqSH da 11-sentÿbr kuni halqaro terrorchilar tomonidan sodir etgan fojeali voqea paytida O’zbekiston birinchilardan bo’lib AqSH qukumatining halqaro terrorizmga qarshi aksilterror kaolitöiÿ tuzish qaqidagi taklifi tarafdori bo’lib chiqdi.

O’zbekiston bilan AqSH o’rtasidagi 1991 yildan 2001 yil sentÿbrgacha davlat aqamiÿti darajasiga 28 ta tashrif qayd etilgan bo’lsa, 2001-yil sentÿbridan 2003 yil aprelgacha esa, 20 taga ÿqin, 2003 yildan 2006 yil sentÿbrgacha 24 taga ÿkin tashriflar amalga oshirildi.

Eng muqimi shundaki, AqSH ni sinovli dalillarda qo’llab-quvvatlagani uchun prezidentimiz Islom Karimov Amerika jamoatchiligi tomonidan "Halqaro miq¸sdagi lider" mukofoti bilan taqdirlandi. Bu mukofot Amerika halqining O’zbekiston halqiga qurmat - eútibori timsolidir.

O’zbekistonning qorijiy mamlakatlar bilan qamkorligi mustaqillik yillaridan, to keyingi XXI asrgacha o’z ifodasini ko’rsatib kelmoqda. Mamlakatda iqtisodiy isloqatlarni chuqurlashtirish, tashqi si¸satda o’z o’rniga ega bo’lish uchun bir qancha mamlakatlar bilan o’zaro manfaatli bitimlar imzolandi. AqSH, Buþk Britaniÿ, Germaniÿ, Angliÿ, Franöiÿ, Finlandiÿ, Avstriÿ, Belgiÿ, SHveyöariÿ, Italiÿ, Ispaniÿ, Greöiÿ, Polüsha, Vengriÿ, ×ehiÿ, Slovakiÿ, Horvatiÿ, Bolgariÿ kabi mamlakatlar bilan si¸siy diplomatik, iqtisodiy va madaniy aloqalarni O’zbekiston mamlakati qo’yib bormoqda.

Darqaqiqat, Mustaqil O’zbekistonning jaqon qamjamiÿti bilan qamkorligining ijtimoiy-si¸siy moqiÿti dolzarbligi bu qo’shilish, aloqa va o’zaro manfaatdir.

Hulosa qilib aytganda, O’zbekistonda qisqa davr ichida qorijiy mamlakatlar bilan o’zaro manfaatli aloqlarni yo’lga qo’yish va rivojlantirish borasida asrlarga tatiydigan ishlar amalga oshirildi. O’zbekiston qamkorlikda faolligini qo’rsatib berishda asosli fakti integraöiÿdir. Tenglik asosida integraöiÿ ni amalga oshirish esa o’z-o’zidan subúekt qisoblanadi.

II-BOB. O’ZBEKISTON O’ZARO qAMKORLIK VA TENGLIK ASOSIDAGI INTEGRAÖIß JARA¨NINING MUSTAqIL VA TENG qUqUqLI SUBÚEKTI

2.1. qozirgi davr integraöiÿ jara¸nida O’zbekistonning faolligi va istiqboli.

XXI asr boshlanishi o’z taúsirini O’zbekistondan chetlab o’tmadi. ×uqur iqtisodiy saloqiÿtni talab qiladigan bir vaqtda O’zbekiston o’zini integraöion jara¸ni orqali namoyish eta boshladi.

"Biz- deb taúkidlaydi þrtboshimiz I. A. Karimov, jaqon qamjamiÿti bilan keng ko’lamda integraöiÿlashgan zamonaviy demokratik davlatni qurishdan iborat strategik vazifani qal qilishda qozirgi davr integraöiÿ jara¸ni serqirra bo’lib bora¸tganini ko’rishimiz mumkin"1.

Ho’sh, bu jara¸n O’zbekistonni qay darajada faol ¸ndashuvga va kuchli istiqbolga undaydiq

Biz mamlakatimiz iqtisodiy jiqatdan rivojlangan bozor tizimiga ega bo’lgan demokratik davlat qaqidagi qozirgi zamon tushunchalariga mos kelgan taqdirdagina jaqon qamjamiÿtiga kirishimiz mumkinligiga asoslanamiz. Ayni choqda mamlakat jaqon qamjamiÿtiga kirishi mumkinligiga asoslanamiz. Jaqon qamjamiÿti bilan qamkorlik o’rnatgan taqdirdagina, ÿúni halqaro meqnat taqsimotida, mintaqa va butun dun¸ havfsizlik tizimlarini barpo etishda faol ishtirok etgandagina uni zamonaviylashtirish mumkin bo’ladi.

O’zbekiston halqaro munosabatlarning turli subúektlari bilan aloqalari qanchalik chuqur va keng bo’lsa, ular bilan munosabatlarda noaniqliklar, ¸tsirashlar, muammolar va hal qilinmagan masalalar, kutilmagan voqea -hodisalar shunchalik kam bo’ladi. Huddu shu narsa havfsizlikka solina¸tgan taqdidlarni bartaraf etish va barqaror rivojlanishni taúminlashning zarur shartidir.

qolaversa, biz mamlakatlar va davlatlarning havfsizlik darajasi ularning integraöiÿ jara¸nlarida qatnashish darajasiga bevosita boqliq deb qisoblaymiz. Mamlakat qanchalik integraöiÿ aloqalari bilan boqlangan bo’lsa, uning havfsizligiga taqdid shunchalik kam bo’ladi.

Iqtisodiy integraöiÿ qamkorlik iqtisodiy si¸satda ustuvor yunalish, deb ishlab chiqarish rivojlanganligi belgilangan mamlakatlar o’rtasida, asosan, ishlab chiqarish soqasida þz beradi va bu jara¸nni amalga oshirish maqsadida mamlakatlar qator chora tadbirlarni qo’llaydilar. Integraöiÿ jara¸ni, rivojlanish darajasiga boqliq qolda, beshta paqonaga ajratiladi:

1. Erkin savdo mintaqasi;

2. Bojhona ittifoqi;

3. Umumiy bozor;

4. Valþtaviy - iqtisodiy ittifoq;

5. Si¸siy ittifoq.

Mazkur borada Ovropa iqtisodiy qamkorligi (OIq) - Ovropa Ittifoqi namuna bo'lib hizmat qiladi. Uning integraöiÿ soqasidagi tajribasini boshqa mintaqalarda qam qo'llash mumkin.

qozirgi paytda dun¸dagi ko'plab integraöiÿ assosaöiÿlari OIq tajribasiga amal qilgan qolda integraöiÿning besh paqonasiga asoslanib ish olib bormoqdalar. Endilikda faqat poqonali integraöiÿ modeliga asoslangan erkin savdo mintaqalari (Lotin Amerikasi erkin savdo assosaöiÿsi) ¸ki bojhona ittifoqlari (qarbiy Afrika bojhona ittifoqi va Markaziy Afrika iqtisodiy-bojhona ittifoqi) bilan bir qatorda iqtisodiy ittifoqlar qam tashkil etila boshlandi. (EKOVAS-1975 yil)

qarbiy Ovropada Ovropa Ittifoqi (OI) 80-yillarning o'rtalaridan boshlab, ÿgona bozor tashkil etishni maqsad qilib qo'ydi va Maastrih shartnomasini tuzib, valþtaviy, iqtisodiy ittifoqqa o'tishning tartibini belgilab oldi. 1989 yilda SHimoliy Afrikada, 1994 yilda Kanada va AqSH o'rtasida erkin savdo mintaqasi tashkil etilib, unga Meksika qo'shilishi natijasida SHimoliy Afrika erkin savdo assosaöiÿsi shakllandi. Osi¸-Tinch okeani qavzasida 1989 yilda Osi¸-Tinch okeani iqtisodiy kooperaöiÿsi (OTIK) tuzildi. qozir bu assosaöiÿda Tinch - Okeani qavzasining 20 dan ortiq mamlakati aúzo bo'lib, 2020 yilga borib, uning doirasida erkin savdo mintaqasi tashkil etish to'qrisida kelishilgan. Undan avvalroq, 1992 yilda, Janubiy-sharqiy Markaziy Osi¸ mamlakatlari assosaöiÿsiga aúzo bo'lgan olti mamlakat 2008 yilgacha erkin savdo assosaöiÿsini tashkil qilish to'qrisida shartnoma tuzganlar.

Integraöiÿ borasida O'zbekiston murakkab yo'lni bosib o'tdi. ×orizm davrida O'zbekiston iqtisodi umumrossiÿ ÿgona iqtisodini tarkibiy qismi edi. Va mamlakatimizning barcha moddiy boyliklari mustabid markazning ihti¸rida edi. O'zbekiston iqtisodi sifatida Rossiÿ davlatiga hizmat qilar edi. SHo'rolar davrida vaziÿt ÿnada maqkamroq ravishda Markazga buysundirilib, þrtimizning moddiy boyliklarni olib ketish avvalgidan qam tezlashdi, "rivojlangan soöializm" yillarida "Butun ittifoq ÿgona iqtisodiy majmuasi" tashkil qilindi. Bularning qammasi

majburiy zo’ravonlarcha integraöiÿning ¸rqin misolidir. qolbuki, u ihti¸riy manfaatdarona va tabiiy ravishda amalga oshishi kerak.

O’zbekiston mustaqillikka erishgandan so’ng, o’tmishdagi majburiy integraöiÿ rishtalari uzildi va barbod bo’ldi. Endi mustaqil davlatlar, o’zaro qamkorlik va tenglik asosida, ihti¸riy integraöiÿning ÿngi shakllarini va yo’llarini ÿrata boshladilar. O’tmishdan farq shundan iboratki, ÿngi mustaqil davlatlar qamdo’stligi doirasidagina emas, balki, boshqa "uzoq qorij" dagi davlatlar bilan qam iqtisodiy alokalar o’rnatib, asta-sekin bu aloqalarni kengaytirib, mustaqkamlay boshlaydilar. Ammo iqtisodiy integraöiÿ, birinchi navbatda, MDq doirasida kun tartibiga kuyilmoqda. ×unki, bu erda gap o’tmishda o’rganilgan iqtisodiy aloqalarni ÿngi asosda tuzish to’qrisida so’z boradi. MDq ichida O’zbekiston birinchi galda, Markaziy Osi¸ Davlatlari- qozoqiston, qirqiziston va Turkmaniston bilan iqtisodiy integraöiÿ to’qrisida so’z olib bordi. ×unki, mazkur qududdagi davlatlar o’zaro iqtisodiy, ruqiy, tarihiy, jo’qrofiy va boshqa jiqatlardan ÿqinlar. Bu to’qrisida Markaziy Osi¸ Davlatlari o’zaro qator bitim va shartnomalar tuzganlar va ququqiy integraöiÿga erishish yo’lidan bormoqdalar.

O’zbekiston qozirgi davr integraöiÿ jara¸nida o’z o’rniga ega bo’lishgacha bo’lgan davr, undagi voqea qodisalar, albatta, o’z taúsirini o’tkazadi. Masalan: O’zbekistonning jaqon mamlakatlari ichida tutgan o’rniga mana shu maúlumotlarni ko’rsatishimiz mumkin:

Aqolisi 40 Pahta 5

Maydoni 55 Tomat 15

O’zlashtiradigan eri 8 Uzum 20

Zahirasi: Ishlab chikarishi:

oltin 4 quruq mevalar 5

mombden va uran 8 tomat pastasi 5

mis 11 pahta ip qaltasi 14

uran 5 azot o’qiti 24

vofram 7 Eksport:

yiqim Pahta 2
oltin 9 uran 3

Jaqon ko’rsatkichlarida O’zbekistonning ulushi (%)

Aqolisi 0,41 Uzum 0,9
Maydoni 0,33 Buqdoy 0,8
×uchuk suv resurslari 0,2 Ishlab chiqarishi:
qaydaladigan erlar 0,34 qora ko’l 10
O’zlashtirilgan erlar 1,5 ipak homash¸ 2
qaqiqiy zahirasi: azot uqiti 1
uran 6,3 pahta ip qaltasi 1
oltin 5 Jun 0,7
tabiiy gaz 1,2 Sut 0,6
qazib olish: ip to’qimachiligi 0,5
oltin 3,3 Molibden 0,4
suþltirilgan ish pat 0,73 elektr energiÿsi 0,3
mis 0,6 Eksport:
ruh 0,45 pahta tolasi 15
yiqish: uran konsentrati 15
pahta 5,4 Ip to’qimachiligi1 0,2
pomidor 1,0

Jaqon iqtisodi¸tida integraöion guruqlar tipologiÿsi qozirgi davrda jara¸nlar orqali o’z aksini topadi.
Integraöion guruqlar tipologiÿsi, asosan, ishtirokchi mamlakatlar iqtisodi¸tining makro va mikro darajasida o’zaro ÿqinlashish va bir-biriga naqadar chuqur kirib borishi baqolashda namo¸n bo’ladi. Bu mezonga integraöiÿning to’rt ko’rinishini erkin savdo ququqi, bojhona ittifoqi, umumiy bozor va iqtisodiy ittifoqlarni ajratib ko’rsatish mumkin.

Erkin savdo qududlarining o’ziga hos alomati uning ishtirokchilari o’rtasida bojhona tariflari va kvotalarni o’zaro bekor qilishni qayd etib o’tamiz, bunda uchinchi mamlakatlarga nisbatan savdo si¸sati mustaqil tanlanishi mumkin.

Bojhona ittifoqining erkin savdo qududidan asosiy farqi ittifoq chegaralarida muvofiqlashtrilgan savdo-bojhona rejimini joriy etish ekanligini taúkidlab o’tish lozim. Integraöion jara¸nlarning keyingi rivojlanishi integraöiÿning eng etuk ko’rinishlaridan biri bo’lgan umumiy bozor, iqtisodiy ittifoqning shakllanishiga olib keladi.

Jaqon iqtisodi¸ti ko’plab iqtisodiy birlashmalarning vujudga kelishi va taraqqi¸tidan maúlumki, aynan ana shu umumiy bozor va iqtisodiy ittifoq eng ko’p diqqatga sazovordir. Bunda integraöion birlashmalarning ko’rinishlarini misol qilishimiz mumkin.

Ko’rinishi	Ittifoq ichida erkin savdo	Uchinchi mamlakatlarga nisbatan ÿgona savdo bojhona si¸sati	Ishlab chiqarish omillarining erkin qarakatlanishi	qonunchilik ijtimoiy va valþta soqalarida iqtisodiy si¸satdagi muvofiqlashtirish
Erkin savdo qududi	X			
Bojhona ittifoqi	X	X		
Umumiy bozor	X	X	X	
Iqtisodiy ittifoq	X	X	X	X

O’zbekiston 15 yil ichida iqtisodiy tomonlama davlatlar bilan o’zlarining o’zaro manfaatli aloqalar soqasida bitim tuzdi. O’zbekiston qorijiy banklar bilan, jumladan, halqaro valþta fondi, Jaqon banki, Osi¸ taraqqi¸t banki, Evropa tiklanish va taraqqi¸t banki va boshka halqaro moliÿviy tashkilotlar qamda chet el markaziy va tijorat banklari bilan o’zaro foydali qamkorligi rivojlanib bordi.

Mazkur halqaro moliÿviy tashkilotlar bilan qamkorlik, asosan, quyidagi yo’nalishlar bo’yicha amalga oshirmoqda:

-makroiqtisodiy barqarorlikni taúminlashga ko’maklashish;

-milliy valþtani mustaqkamlash;
-davlat tasarrufidan chiqarish va hususiylashtirish;
-kichik va o’rta biznesni rivojlantirish;
-kadrlar tay¸rlash va boshqalar1.
Ushbu aloqalar mamlakat iqtisodi¸tini halqaro iqtisodiy tizimga integraöiÿlashuvi jara¸nini tezlashtirish va chuqur tuzilmaviy o’zgarishlarni amalga oshirish uchun mustaqkam asos bo’lib hizmat qilmoqda.
Istiqlol yillarida O’zbekistonda Osi¸ taraqqi¸t banki (OTB) bilan qam keng qamkorlik yo’lga qo’yildi. Ayni paytda mamlakatimizda OTB ishtirokidagi umumiy miqdori 497mln. AqSH dollari teng bo’lgan 10 ta loyiqa amalga oshirilmoqda. O’zbekiston o’z faolligini keng ko’lamli yo’llar orqali amalga oshirish hususiÿtlarga ega bo’ldi. Jaqondagi yirik kompaniÿ va tashkilotlar bilan istiqlol rejalarini ishlab chiqdi. Buni 2.2. paragrafda halqaro tashkilotlar bilan aloqalari va muqim samaralari qaqida gapirib o’tamiz.

2.2. Mustaqil O’zbekistonning halqaro tashkilotlar bilan o’zaro aloqalari, uning halqaro mavqei oshishining muqim va samarali yo’li.

Biz jaqon qamjamiÿtidagi integraöiÿlashuv qaqida gapirganimizda, eng avvalo, Birlashgan Millatlar Tashkiloti faoliÿtida ishtirok etishimizni nazarda tutamiz.
Biz o’zimizning bunday obro’li halqaro Tashkilot ishidagi ishtirokimizni Markaziy Osi¸ mintaqasida qavfsizlik, tinchlik va totuvlikni taúminlashning keskin muammolariga jaqon jamoatchiligi eútiborini qaratish imkoniÿti, deb bilamiz. qozirgi paytda umumiy havfsizlik muammosiga aloqador bo’lgan halqaro tashkilotlar qoÿt hilma-hil bo’lishiga qaramay faqat BMT gina havfsizlikni saqlash va taúminlashga hizmat qiladigan oldingi qolatini oldini olishga qaratilgan diplomatiÿdan tortib, to tinchlik o’rnatishga qaratilgan operaöiÿlarda qatnashishgacha bo’lgan vositalarning qammasiga ega1.

O’zbekistonning tashabbusi bilan va BMT raqnomoligida 1995 yili Toshkentda Markaziy Osi¸da mintaqaviy havfsizlik muammolariga baqishlangan halqaro seminar muvoffaqiÿtli o’tdi. Unda 20 ta halqaro tashkilot va jaqonning 30 dan ortiq mamlakati, shu jumladan, AqSH, GFR, Franöiÿ, Buþk Britaniÿ, Rossiÿ, ßponiÿ, Hitoy, qindiston, Pokiston, Eron va boshqa davlatlarning diplomatiÿ qamda qukumat vakillari ishtirok etishdi.

Bizning BMT bilan munosabatimiz halqaro jamaotchilikdan ¸rdam va madad olish istagimizdan ko’ra (garchi, bugungi kunda bu qam juda katta aqamiÿtga ega bo’lsada), ko’proq BMT saúy -qarakatlari muvoffaqiÿtli amalga oshirilishiga, uning faoliÿti ÿngi mazmun bilan boyishiga ko’maklashishga intilishiga asoslanadi. Jaqondagi jo’qrofiy - si¸siy vaziÿtning o’zgarishi ÿngi ming yillikda BMT tarkibiy tuzilish va BMT faoliÿtini takomillashtirishni qam talab qilmoqda. Dun¸da bir qator davlatlar qudratli va jaqon si¸sati ko’lamidagi taúsiri ortib bora¸tganligi tufayli havfsizlik kengashining doimiy aúzolari bo’lishi mumkin. Ayni vaqtda BMT ning tuzilmasigina emas, balki, uning amal qilishi, ish tartibi va qarakatlarini amalga oshirish qam buþk davlatlarning taúsir doiralari uchun eski kurash taúsiridan qali qutula olgani yo’q. BMT ning mintaqaviy mojarolarni tartibga solish þzasidan amalga oshirila¸tgan tinchlik o’rnatish yo’lidagi ishlar qamma vaqt qam muvofaqiÿtli bo’lma¸tganini qisman shu bilan izoqlash mumkin.

SHuning uchun qam, O’zbekiston tabiatan jaqonshumul va universal bo’lgan bu tashkilotning tarkibiy tuzilishi bundan bu¸n qam faoliÿt yo’qlab chiqaveradi. SHu o’rinda, BMT ning integraöiÿ soqasidagi imkoniÿtlari qoÿt ulkanligi va uning ihtisoslashtirilgan tashkilotlari bu imkoniÿtlarning tashkil etuvchilari qisoblanishini aloqida taúkidlash lozim. O’zbekiston mazkur tashkilotlar bilan bugungi kunning o’zida¸q samarali qamkorlikni rivojalantirmoqda. BMT doirasida jaqon qamjamiÿtidagi integraöiÿlashuvi BMTning ihtisoslashgan muassasalari - ÞNESKO, Jaqon soqliqni saqlash tashkiloti, halqaro meqnat tashkiloti, ÞNIKAD, ÞNESEF va boshqalar bilan keng qamkorlik qilish maúnosida tushunamiz1.

Iqtisodiy isloqatlarni amalga oshirishda, O’zbekistonning jaqon qamjamiÿtidagi integraöiÿlashuvini taúminlashga halqaro moliÿviy, iqtisodiy tashkilotlar - halqaro

valþta fondi, Jaqon banki, Halqaro moliÿ koorparaöiÿsi, Evropa tiklanish va taraqqi¸t banki va boshqalar qam katta ¸rdam ko'rsatmoqda. Biz mamlakatimizning qar yili Davos shaqrida o'tadigan Jaqon iqtisodiy anjumani ishida qatnashishi katta aqamiÿtga ega, deb bilamiz. Anjumanda qatnashish O'zbekistonni va uning imkoniÿtlarini tanishtirish, chet el investitöiÿlarini jalb etish uchun muqim aqamiÿtga molikdir.

Jaqon qamjamiÿtiga integraöiÿlashuvning tarkibiy qismi davlatlarning turli mintaqaviy birlashmalari bilan aloqalarini rivojlanishdan iborat. O'zbekiston Mintaqaviy Tashkilotlar, chunonchi, Evropa Ittifoqi, EHqT, NATO, EKO, ONK, qo'shilmaslik qarakati va boshqalar bilan samarali qamkorlik qilmoqda. Bular orasida Evropa Ittifoqi aloqida o'rin tutadi. 1996 yilda Evropa Ittifoqi bilan O'zbekiston o'rtasidagi munosabatlarni rivojlantirishda bir qancha muqim ishlar amalga oshirildi.

Fevral oyida Evropa Ittifoqi Kengashi sherikchilik va qamkorlik to'qrisida bitim tuzish þzasidan O'zbekiston bilan tashqi ishlar vazirligi darajasida muzokaralar boshlash qaqida qaror qabul qildi, iþl oyida esa Florenöiÿda Bitim imzolandi. O'zbekiston sovetlardan keyingi makonda Rossiÿdan so'ng ikkinchi bo'lib Evropa Ittifoqi bilan sherikchilik va qamkorlik to'qrisida bitim imzolandi.

O'zbekiston tashqi si¸satining Evropa yo'nalishi ancha kengaydi, ushbu yo'nalish Evropadagi ayrim mamlakatlar bilan qamkorlik qilishni qam,
shuningdek, butun Evropa qitúasini qam o'z ichiga oladi. Bu qitúaning o'z, mintaqaviy, Evropaga hos integraöiÿsi muvoffaqiÿtli amalga oshirilmoqda.

Evropa Ittifoqi bilan sherikchilik va qamkorlik biz, O'zbekistonning havfsizligini va taraqqi¸tini taúminlashga qo'yilgan ÿna bir qissa, deb qisoblaymiz. ×unki, bu sherikchilik, iqtisodiy, madaniy, ilmiy soqalari bilan bir qatorda si¸siy soqani qam nazarda tutadi. Bu qujjat qamkorlik qilishning mutlaqo ÿngi bosqichini belgilab beradi. O'zbekiston Evropa Ittifoqi va unga aúzo bo'lgan mamlakatlar o'rtasidagi o'zaro munosabatlarning ququqiy negizini ÿratadi, iqtisodiy, ilmiy-tehnikaviy, madaniy aloqalar uchun keng imkoniÿtlar ochadi, muntazam si¸siy muloqot uchun instituöional asos ÿratadi.

Imzolangan bitim ikkala tomonning qam faol sherikchilik qilishi uchun asos ÿratishga ishla¸tganidangina dalolat berib qolmaydi. Mazkur bitim O’zbekistonda demokratik jamiÿt muvoffaqiÿtli qurila¸tganligini, halqlarimizni inson ququqlarini qurmat qilish, fuqorolik erkinliklari va ququqiy davlat singari umumiy qadriÿtlar birlashtirib turganligini ÿqqol tasdiqlaydi.

Evropa havfsizlik va qamkorlik tashkiloti bilan samarali qamkorlik qila¸tganimizni aloqida taúkidlab o’tmoqchiman. Bu qamkorlik darajasi EHqT bilan birgalikda amalga oshirila¸tgan tadbirlarda va bu tashkilot rasmiy mansabdor shahslarning O’zbekistonga tashrifida ÿqqol ko’zga tashlanmoqda.

1996 yil dekabrda Lissabon Sammitida ishtirok etganimiz O’zbekistonning EHqT bilan munosabtlarini rivojlantirishda salmoqli voqea bo’lib qoldi. Mazkur anjuman doirasida O’zbekiston havfsizlik muammosiga doir o’z qarashlarini ba¸n etish ququqiga va imkoniÿtlariga ega bo’ldi. Biz EHqT ning Markaziy Osi¸dagi faoliÿtini kuchaytirishga oid davlatimiz tushinib qabul qilindi. U Lissabon dekloröiÿsida qujjatlashtirildi. Bu aslida, EHqT o’z qujjatlarida mazkur mintaqada barqarorlikni qo’llab quvvatlash va mojarolarning oldini olish niÿtini ba¸n etgan birinchi qodisa bo’ldi.

Havfsizlik, shu jumladan, Evropadagi havfsizlik qam chegara bilmasligi bugun qech kimda shubqa tuqdirmaydi.

Lissobonda XXI asr arafasida ÿlpi havfsizlikning modeli husussida olib borilgan munozaralar jara¸nida biz havfsizlikning bo’linmasligi qaqidagi asosiy qoidani to’la-to’kis qo’llab-quvvatlashimizni bildirdik. SHuni mamnuniÿt bilan qayd etamizki, mojarolar þz berib turgan qududlarda ÿshirincha qurol-ÿroq etkazib berishni to’htatish qaqida taklifimiz Lissabon uchrashuvining ÿkunlovchi qujjatida o’z ifodasini topdi1.

SHu bilan bir qatorda, so’nggi vaqtlarda Toshkentda O’zbekiston tashabbusi bilan EHqT ning bir qator yirik anjumanlari o’tkazildi. EHqT Demokratik institutlar va inson ququqlari bo’yicha Bþrosi (DIIqB) ning "Inson ququqlari bo’yicha milliy institutlar" mavzusidagi halqaro seminar-kengashi Markaziy Osi¸, Evropa, Amerikadagi 21 mamlakat ekspertlarining, shuningdek, 29 ta halqaro va

noqukukmat tashkilotlari vakillarining ishtirokida keng muloqot o’tkazish imkoniÿtini berdi. Ular Markaziy va SHarqiy Evropada Ombudsman instituti, inson ququqlari bo’yicha milliy institutlar faoliÿtlarini rivojlantirish, qonunchilik tizimlarini takomillashtirish qamda halq taúlimi va ommaviy ahborot vositalarining inson ququqlari soqasidagi roli masalalarini ko’rib chiqdilar.

EHqT ning DIIqB tashabbusi bilan "Ommaviy ahborot vositalari demokratlashtirish sharoitida" mavzusida seminar qam o’tkazildi. EHqT Kelishtiruv va qakamlik sudi tomonidan tashkil etilgan EHqT halqaro seminari qam bo’lib o’tdi. Bularning barchasi tinchlik o’rnatuvchi va samarali munosabatlar o’rnatilganligidan dalolat beradi.

Bizningcha, o’z tarkibida demokratik davlatlarni birlashtirib turgan NATO faqat Evropa qitúasidagina emas, balki, o’zining si¸siy usqurtmasini mustaqkamlaga va "Tinchlik yo’lida qamkorlik" dasturi qisobiga juda katta Evro-Osi¸ mintaqasida tinchlik o’rnatuvchi omil bo’lishi mumkin. O’zbekiston "Tinchlik yo’lida qamkorlik" dasturida 1995 yil iþl oyida qo’shilgan bo’lib, bu dasturdagi ishtirokimizga o’z mustaqilligimiz va suverinetitimizni mustaqkamlash, zamon qarbiy -tehnikaviy þtuqlaridan baqramand bo’lish, qarbiy kadrlar tay¸rlashda imkoniÿtlarimizni kengaytirish nuqtai nazaridan qaraymiz.

NATO Bosh kotibi H.Solana va AqSH ning NATO dagi doimiy vakili R.Hanterning O’zbekistonga tashriflari butun dun¸ miq¸sidagi havfsizlik muammolari borasidagi qarashlarimizga mos kelishi ÿna bir bor namoyish qildi. Muzokaralar davomida mintaqada tinchlikni saqlashga Afqonistondagi mojaroni si¸siy choralar bilan bartaraf etishga, Markaziy Osi¸ mintaqasini ÿdrosiz qudud deb eúlon qilishga qaratilgan tashabbuslarimizga to’la tushunish bilan qaratila¸tganligi va ularni qo’llab-quvvatlana¸tganligining shoqidi bo’ldik. Biz O’zbekistonning imkoniÿtlari mintaqadagi barqarorlashtiruvchi omil sifatida baqolanishga to’la-to’kis qo’shilamiz1.

O’zbekistonning jaqon qamjamiÿti bilan qamkorlik qilishida Evropaning imkoniÿtlari milliy manfaatlarimiz nuqtai nazaridan qa¸tiy muqimdir. Evropa va butun qarb þksak tehnologiÿlar va investiöiÿlar manbaidir, qozirgi zamon

demokratiÿsi va inson ququqlarining ramzidir. Bularning barchasi XXI asrga havfsizligi taúminlangan va barqaror rivojlana¸tgan, þksak darajada taraqqiy etgan va zamonaviy demokratik davlat bo'lib kirish maqsadida ÿngilanish va taraqqi¸tni o'zining strategik vazifasi qilib olgan ¸sh O'zbekiston davlati uchun qa¸tiy zaruratdir.

O'zaro manfaatli aloqalar o'zining samarali ifodasini topmoqda. Hulosa qilib shuni aytish kerakki, havfsizlikni taúminlash, barqaror tinchlik si¸satini olib borishda O'zbekiston halqaro tashkilotlarga qo'shilishi, albatta, zarur.

Davlatlar o'rtasida ko'p tomonlama aloqa o'rnatish uchun o'zaro ishonchli bitim tuzilishi lozim. O'zbekiston o'zining tashqi si¸satidagi ustuvor yo'nalish integraöiÿ, deb þritishni afzal bilgan mamlakat qisoblanadi.

2.3. O'zbekistonning jaqon qamjamiÿtiga integraöiÿlashuvi mavzusini ¸ritishning tehnologik haritasi.

"2004-2009 yillarida maktab taúlimini rivojlantirish Davlat umummilliy dasturi" demokratik modelga asoslangan o'quv - biluv jara¸nini tadbiq qilishni taqazo qilmoqda. Faqatgina maqsuldor reproduktiv metod va usullarining o'quvchilar o'quv-biluv jara¸nida taúlim mazmunining asosiy negizini samarali o'zlashtirish imkoniÿtiga ega bo'ladilar. O'quv- biluv jara¸nini o'quvchiga taúlim berish qarakatlari, asosan, o'quv materialining qurilishidan kelib chiqqan qolda amalga oshiriladi. Bunda, ilgari o'zlashtirilgan materiallarga bilimlarning ÿngi darajalari nuqtai nazaridan ¸ndashish imkoniÿtlari mavjud. Buning uchun o'quvchilarga o'quv jara¸nining maqsadidan kelib chiqqan qolda tabaqalashtrilgan savol va topshiriqlar taqdim qilinishi lozim.

Mavzu: O'zbekiston jaqon qamjamiÿtiga integraöiÿlashuvi.

Mashqulotning maqsadi: O'quvchilarga O'zbekiston jaqon qamjamiÿtiga integraöiÿlashuvi mavzusi bo'yicha tushuncha berish.

Kutila¸tgan natija: qozirgi zamonda halqaro munosabatlarning o'zaro manfaatli harakterini tushinib olishga erishish. Integraöion jara¸nlarni o'rganish.
Asosiy qoÿ: Davlatlarning o'z halqaro majburiÿtlarini bajarishlarini halqaro munosabatlarda tinchlik va barqarorlikni saqlashning shartidir.
Taÿnch tushunchalar:
-integraöiÿ -ijtimoiy
-tashqi si¸sat -import
-ichki si¸sat -bojhona
-aloqa-valþta
-MDq, BMT -konstituöiÿ
-Markaziy Osi¸ -iqtisodiy integraöiÿ
-si¸sat
Darsning jiqozlari:
1. O'zbekiston tarihi, o'quv qo'llanmasi.
2. Mulütimedia, videoroliklar, elektron versiÿlar, slaydlar.
3. Dun¸ning si¸siy haritasi.
4. Doska, bo'r, flomaster, katta qoqoz (vatman).
Dars rejasi:

Tartib raqami	Dars bosqichlari	Vaqt
I	Tashkiliy qism.	5 minut
II	Oldingi darsda o'tilgan mavzuni takrorlash.	15 minut
III	ßngi dars mavzusi mazmunini tushintirish.	22 minut
IV	Guruqlarda ishlash.	20 minut
V	Musobaqa o'tkazish.	10 minut
VI	Darsni ÿkunlash.	5 minut
VII	Uyga vazifa berish.	3 minut

I. Tashkiliy qism: o'quvchilarning davomatini aniqlash, o'qituvchi ¸ki oldindan tay¸rlangan bir necha o'quvchilarning dun¸da þz bergan so'nggi ÿngiliklar qaqidagi qisqacha ahborotini tinglash orqali o'quvchilar diqqatini darsga jalb etiladi.

II. Oldingi darsda o'tilgan mavzuni takrorlash: bu vazifani tarqatma material asosida amalga oshiriladi. Auditoriÿni 8 guruqga ajratgan maúqul. O'qituvchi oldindan tay¸rlab kelgan kartochkalarni o'quvchilarga tarqatadi. Ularda quyidagi savol va topshiriqlar bo'lsa maúqul.

1-kartochka: Integraöion jara¸nlarga misollar keltiringq

2-kartochka: O'zbekistonning jaqon qamjamiÿtiga qo'shilishi qaqida gapiring.

3-kartochka: Mustaqil O'zbekistonning tashqi iqtisodiy aloqalardagi nufuziq

4-kartochka: Mustaqil Davlatlar qamdo'stligi mamlakatlari bilan O'zbekiston qanday aloqalar tuzdiq

5-kartochka: Markaziy Osi¸ davlatlari bilan O'zbekistonning aloqalariq

6-kartochka: Horij-iqtisodiy integraöiÿsi bilan O'zbekiston iqtisodiy integraöiÿsining farqiq

7-kartochka: O'zbekistonning jaqon mamlakatlari orasidagi o'rni va mavqeiq

8-kartochka: O'zbekistonning iqtisodiy integraöiÿ jara¸nidagi muqim va samarali istiqbol yo'li qaqida gapiring.

III.ßngi dars mazmunini tushuntirish.

IV. Guruqlarda ishlash: o'quvchilar besh guruqga bo'linishadi va qar bir guruqga tegishli topshiriq beriladi.

1-guruqga topshiriq:

Integraöiÿ o'zaro moslashish va birlashish shakllari : 1.Erkin savdo mintaqasi 2.Bojhona ittifoqi.3 .Umumiy bozor. 4.Valþtaviy -iqtisodiy 5.Si¸siy ittifoq deganda nimani tushunasizq

2-guruqga topshiriq:

Mustaqil davlatlari qamdo'stligi mamlakatlari bilan o'zaro qamkorlikning samarali yo'li qaqida o'z fikringizni bildiring.

3-guruqga topshiriq:

Markaziy hamkorlik aloqalarining mintaqaviy hususiÿti qaqida gapiring.

4-guruqga topshiriq:

O'zbekistonning qorijiy mamlakatlar bilan o'zaro manfaatli aloqalari qaqida nimalarni bilasizq

5-guruqga topshiriq:

Mustaqil O’zbekistonning halqaro tashkilotlar bilan o’zaro aloqalarining muqimligini izoqlab bering!

qar bir guruq o’ziga berilgan topshiriqni bajarib bo’lganidan so’ng, ularning qar biri o’z javoblarini butun audotoriÿga qavola qilishadi.Bunda, topshiriqni aniq va to’qrri echgan, faollik ko’rsatgan guruqni va aloqida faol o’quvchilarni raqbatlantirish maqsadga muvofiq.

V. "Kim tez topadi" o’yini - musobaqa usulidan foydalanish.

Darsning bu qiziqarli qismida o’quvchilar o’z hotiralarida saqlanib qolgan bilimlarga taÿnib vazifani ¸zma ravishda bajaradilar.Musobaqa o’tkazish uchun o’quvchilar 3 ¸ki 6 guruqga ajratiladi.Bu guruqlarning qar biri o’zlariga boshliq tayinlaydilar va topshiriq mazmunidan kelib chiqib, guruqga nom o’ylab topadilar. Topshiriq olganidan so’ng, qar bir guruq unga ¸zma javob ¸zishadi. Guruqdan biron kishi o’z guruqiga nega aynan shu nomni qo’yishganini va javoblarini boshqa guruqlarga tushintirib beradi.

1-topshiriq.

a) mustaqil si¸sat þritish borasida qanday qukukiy zaminlar ÿratildiq

b) O’zbekistonning tashqi si¸sati qanday tamoyillarga taÿnadiq

v) dun¸dagi qaysi davlatlar Toshkentda o’z elchihonalarini ochganq

g)O’zbekiston nima uchun jaqon qamjamiÿtiga qo’shilish yo’lidan bormoqdaq

2-topshiriq.

a)MDq faoliÿti qaqida nimalarni bilasizq

b)O’zbekiston va Rossiÿ o’rtasida davlatlararo munosabatlarning o’rnatilishi qaqida so’zlab bering!

v)O’zbekiston va Ozarbayjon o’rtasida qamkorlik qaqida nimalarni bilasizq

g)O’zbekiston bilan Turkiÿ o’rtasida qamkorlik qaqida nimalarni bilasizq

3-topshiriq.

a)Markaziy Osi¸ respublikalari o’rtasida aloqalarining yo’lga qo’yilishi qaqida nimalarni bilasizq

b)Orol muammosi yo’lida qanday tadbirlar amalga oshirilmoqdaq

v)MDq raisi etib kim saylandiq

g) O’zbekiston va Tojikiston o’rtasida aloqalar qaqida so’zlab bering!

4-topshiriq.

a)O’zbekiston va Turkiÿ aloqalari qaqida so’zlab bering!

b) O’zbekiston va Hitoy o’rtasidagi aloqalar qaqida nimalarni bilasizq

v)O’zbekistonda barpo etilgan O’zbeksiton AqSH korhonalaridan qaysilarini bilasizq

g)O’zbekiston bilan AqSH o’rtasidagi qamkorlik qaqida nimalarni bilasizq

Iqtidorli o’quvchilar uchun vazifa: Dun¸dagi integraöion jara¸nlar qaqida ¸zma ish tay¸rlang!

VI . Darsni ÿkunlash: darsga umumiy hulosa chiqaradi, unda mashqulotda erishilgan þtuqlar va kamchiliklar, albatta, tilga olinadi.Ular aloqida o’quvchilarga ¸ki guruqga baqo berishda eútiborga olinadi.

VII. Uyga vazifa: mustaqil ish. Mavzu ohirida keltirilgan taÿnch ibora va tushunchalarga izoq beriladi.

Kelgusi darsda qar bir o’quvchi o’zi bajargan ishini o’qituvchiga topshirishi kerak. O’qituvchi vazifani va mustaqil ishlarni tekshirib beradi.

O’quvchilarga mavzu þzasidan ko’proq materialga ega bo’lishi uchun qo’shimcha ravishda quyidagi kartochkalar tarqatiladi

O’zbekiston Respublikasi bilan diplomatik aloqalar o’rnatgan davlatlar.

1. Afqoniston Islom davlati 1992 y.13.10
2. Albaniÿ Respublikasi 1993 y.23.11

3. Amerika qo’shma SHtatlari 1992 y.19.02
4. Angola Respublikasi 2002 y.31.05
5. Argentina Respublikasi 1993 y.09.09
6. Armaniston Respublikasi 1995 y.27.10
7. Avstraliÿ 1991 y.26.12
8. Avstriÿ Respublikasi 1992 y.25.03
9. Bahrayn Davlati 1992 y.29.05
10. Bangladesh Halq Respublikasi 1992 y. 15.10
11. Belgiÿ qirolligi 1992 y.10.03
12. Belorus Respublikasi 1993 y.21.01
13. Benin Respublikasi 2005 y.17.08
14. Birlashgan Arab Amirliklari 1992 y.25.10
15. Bosniÿ va Gersegovina 1996 y.14.05
16. Bolügariÿ Respublikasi 1992 y.09.14
17. Braziliÿ Federativ Respublikasi 1993 y.30.04
18. Bruney-Dar-us-Salom 1996 y.20.06
19. Buþk Britaniÿ va SHimoliy Irlandiÿ qo’shma qirolligi 1992 y.18.02
20. Daniÿ qirolligi 1992 y.25.01
21. Davlat shahar-Vatikan 1992 y.17.10
22. Efiopiÿ Halq Demokratik Respublikasi 1996 y.15.07
23. Eron Islom Respublikasi 1992 y.10.05
24. Estoniÿ Respublikasi 1994 y.25.10
25. Falastin Davlati 1994 y.25.09
26. Filipinn Respublikasi 1992 y.13.04
27. Finlandiÿ Respublikasi 1992 y.26.02
28. Franöiÿ Respublikasi 1992 y.01.03
29. Gana Respublikasi 1993 y. 28.10
30. Germaniÿ Federativ Respublikasi 1992 y. 06.03
31. Greöiÿ Respublikasi 1992 y. 16.03
32. Gruziÿ Respublikasi 1994 y. 19.08

33. Gviniÿ Respublikasi 1993 y. 24.06

34. qindiston Respublikasi 1992 y. 18.03

35. Indoneziÿ Respublikasi 1992 y. 23.06

36. Iordaniÿ qoshimin qirolligi 1993 y. 15.02

37. Isroil Davlati 1992 y.22.02

38. Iroq Respublikasi 1993 y.19.06

39. Irlandiÿ Respublikasi 1997 y.07.11

40. Islandiÿ Respublikasi 1997 y.25.09

41. Ispaniÿ qirolligi 1992 y.17.03

42. Italiÿ Respublikasi 1992 y. 24.03

43. Janubiy Afrika Respublikasi 1992 y.12.08

44. Jazoir Demokratik Respublikasi 1992y. 30.06

45 Kanada 1992y.07.04

46 Kipr Respublikasi 1997y.30.05

47 Kambodja qirolligi 1995y.07.09

48 Komr orollari 1995y.21.05

49 Kostarika Respublikasi 2001y.07.06

50 Koriÿ Respublikasi 1992y.29.01

51 Koreÿ Halq Demokratik Respublikasi1992y.07.02

52 quvayt davlati 1994y.08.07

53 Laos Halq Demokratik Respublikasi 1992y.10.09

54 Latviÿ Respublikasi 1992y.03.11

55 Litva Respublikasi1992y.05.08

56 Livan Respublikasi 1998y.22.10

57 Lþksenbork Buþk Gersokligi 1992y.10.06

58 Makidoniÿ Respublikasi 1994y.31.12

59 Malayziÿ 1992y.21.02

60 Maldiv Respublikasi 1994y.07.12

61 Mali Respublikasi 1997y.13.02

62 Malta Respublikasi 1993y.25.02

63 Marokash qiroligi 1993y.11.10

64 Mavriki Respublikasi 1999y.04.08

65 Meksika qo’shma SHtatlari 1992y.16.03

66 Misr Arab Respublikasi 1992y.23.01

67 Moldova Respublikasi 1994y.23.08

68 Miÿnma Itifoqi 2001y.08.02

69 Mo’quliston 1992y.25.01

70 Namibiÿ Respublikasi 1999y.17.08

71 Nedirlandiÿ qirolligi 1992y.10.07

72 Nigeriÿ Federativ Respublikasi 1992y.28.08

73 Norvegiÿ qirolligi 1992y.10.06

74 Ozarbayjon Respublikasi 1995y.02.10

75 Paragvay Respublikasi 2001y.27.08

76 Pokiston Islom Respublikasi 1992y.10.05

77 Polüsha Respublikasi 1992y.19.03

78 Portugaliÿ Respublikasi 1992y.12.08

79 Peru Respublikasi 1999y.22.12

80 qatar Davlati 1997y.27.11

81 qozoqiston Respublikasi 1992y.23.10

82 qirqiziston Respublikasi 1993y.16.02

83 Rossiÿ Federaöiÿsi 1992y.20.06

84 Rumeniÿ 1995y.06.10

85 Saudiÿ Arabiston qirolligi 1992y.20.02

86 Senegal Respublikasi 1995y.06.10

87 Singapur Respublikasi 1997y.08.04

88 Slovakiÿ Respublikasi 1993y.01.01

89 Sloveniÿ Respublikasi 1995y.16.01

90 Sudan 2005y.06.01

91 Suriÿ Arab Respublikasi 1992y.24.04

92 Tayland qirolligi 1992y.06.05

93 Tojikiston Respublikasi 1992y.20.10

94 Tunis Respublikasi 1992y.26.11

95 Turkiÿ Respublikasi 1992y.04.03

96 Turkmaniston 1993y.07.01

97 Ukraina 1992y.25.08

98 Ummon sultonligi 1992y.22.04

99 Urugvay sharqiy Respublikasi 1998y.25.05

100 Venisuela Respublikasi 1996y.26.04

101 Vengriÿ Respublikasi 1992y.03.03

102 Vetnam Soöialistik Respublikasi 1992y.17.01

103 Horvatiÿ Respublikasi 1995y.06.02

104 Hitoy Halq Respublikasi 1992y.02.01

105 Zambeÿ Respublikasi 1994y.01.02

106 SHiri-Lanka Demokratik Soöialistik Respublikasi 1999y.11.10

107 SHveöiÿ qirolligi 1992y.08.04

108 SHveysariÿ Konfedraöiÿsi 1992y.07.05

109 ×ad Respublikasi 1994y.16.06

110 ×ehiÿ 1993y.01.01

111 ×ili Respublikasi 1994y.15.09

112 ßman Respublikasi 1992y.25.05

113 ßmayka 1996y.08.08

114 ßngi Zellandiÿ 1992y.19.03

115 ßponiÿ 1992y.26.01

Eslatma: Toshkent shaqrida elchihonalarini ochgan davlatlar qora rangda ko’rsatilgan.

HULOSA

Mustaqillikning o’tgan davri - tarih uchun bir laqza, bamisoli bepo¸n osmon kengliklarida chaqnagan chaqin kabidir. Biroq istiqlolning murakkab dolqalariga to’la, ziddiÿtli bir paytda halqimiz boy maúnaviÿtini mislsiz iqtidorini, beqi¸s irodasini ÿqqol namo¸n qildi. Ayni ana shu muddatda mamlakatimizda amalga oshirilgan ishlar salmoqi va ko’lami bilan bir necha o’n yilliklarga teng keladi. Mustaqillikning ilk kunlaridanoq mamlakatda tinchlik va osoyishtalikni taúminlash, iqtisodiy barqarorlikka erishish, sobiq ittifoq bir -biriga ulab tashlangan moddiy zanjirlar uzilgach, ularning o’rnini qoplaydigan ÿngi imkoniÿtlarni izlab topish lozim edi. Eng mushkul paytlarda aqolini ijtimoiy muqofazalash bilan birga jaqon qamjamiÿtiga yo’l qidirish, dun¸ni o’rganish, o’z imkoniÿtlarini olam aqliga ko’rsatish singari tajribamizda ko’rilmagan mashaqqatli vazifalarni qam uddalash kerak edi.
Maúlumki, mustaqil taraqqi¸t o’z qobiqiga o’rashib ÿshash emas, aksincha, jaqon andozalariga mos qadam tashlash, dun¸dagi rivojlangan obro’li mamlakatlar bilan tengma-teng turib gaplashish o’z mavqei va nufuzini topa bilish kabi oqir masalalar echimini taqozo etar edi. Hukumatimiz ana shunday bir vaziÿtda halqaro hamjamiÿt bilan hamkorlik yo’lini tanladi va bu borada sobit qadamlik bilan faoliÿt ko’rsatmoqda. Natijada qisqa fursatda horijda O’zbekiston qaqida, o’zbek halqi to’qrisida to’la tasavvur shakllandi. Þrtboshimizning beqi¸s iqtisodiy, maúnaviy, aqliy va jismoniy imkoniÿtlari tan olina boshlandi. ×et eldagi qamkorlar bu mamlakat bilan o’zaro manfaatli munosabatlarini yo’lga qo’yish mumkin va zarurligini tushinib etdilar.
Mamlakatimizda amalga oshirilgan ishlarni sobiq ittifoq tarkibidan ajralib chiqqan ¸sh mustaqil mamlakatlarda amalga oshirila¸tgan ishlar bilan qi¸slanganda, uning miqi¸si va ko’lami ÿna qam ¸rqinroq ko’zga tashlanadi. Boshqacha qilib aytganda halqimiz bosh isloqatchi - davlatimiz raqbarligida eng to’qri yo’lni tanlay olganiga va unda sobitqadamlik qamda kelajakka qatúiy ishonch bilan bora¸tganini ko’rsatadi.

Mustaqillik yillarida mamlakatimizda amalga oshirilgan ishlar to’qrisida gapirar ekanmiz, jaqonning qozirgi eng rivojlangan mamlakatlarini boshidan kechirgan o’tish davriga nazar tashlasak, qo’lga kiritgan þtuqlarimiz naqadar uluqvor ekaniga ÿna bir bor guvoq bo’lamiz.

Dun¸ning eng rivojlangan mamlakatlaridan biri AqSH konistituöiÿsini mustaqillika erishgandan so’ng 19 yil o’tgach qabul qiligan. Uning rivojlanish yo’liga chiqib olishi uchun esa, oz emas-ko’p emas, qariyib ikki asr vaqt kerak bo’ldi. O’zbekiston esa bir yil ichida konstituöiÿ loyqasini tay¸rlab, uni umumhalq muqokamasiga tavsiÿ etdi.

Uch oy mobaynida 130 dan ortiq millat vakillaridan iborat fuqarolar mamlakatning asosiy qonunini muqokama qildilar. ßngi taklif va muloqazalar bilan boyitdilar. Konstituöiÿ loyiqasi rivojlangan demokratik davlatlar mutahassislari ko’rigidan o’tkazildi. SHundan so’ng mustaqillikning qammasi bo’lib 15 oyi ichida 1992 yil 8-dekabrda mamlakatning asosiy qonuni qabul qilindi. Konstituöiÿ bizning davlat qurilishi tamoyillarimizni belgilab mustaqil taraqqi¸t yo’limizni qonun bilan mustaqkamlab beradi. Isloqatlar ququqiy jiqatdan taúminlanadi. Ana shu birgina qi¸sning o’zi O’zbekiston qanday imkoniÿtlarga ega ekanligidan dalolat beradi. Biz bugun turli hildagi integraöiÿ baqonasida oldingi zo’ravonlik va tekinho’rlik tuzimini soqina¸tganlar aqvolini ruqiÿtini ÿhshi tushunamiz. Evro-Osi¸ honadonini bun¸d etish tashabbuskorlarning iddaolari qammasiga a¸n. Ikki fuqarolik muammolarini ko’targa ÿgona qurolli kuchlar, ÿgona konstituöiÿ, ÿgona pul birligi, ÿgona davlat tili, mustaqil mamlakatlar ishlab chiqarishini muvofiqlashtirib turuvchi ÿgona ijro hokimiÿtini barpo etish tarafdorlarining o’kinch va iztirob to’la kechinmalarini chuqur anglaymiz.

Etigining qind okeani qirqoqida þvmoqchi bo’lgan imperiÿparast va safsataboz "daqo"larning isitmasi oshgan kishi kabi alaqsirashlari bejiz emas. O’z mamlakati va halqi istiqbolini aniq ko’ra olmaydigan o’z taqdirini o’zi ÿratishga qodir bo’lmagan boqimandalik va tekinho’rlikka o’rgangan kishi mustaqil taraqqi¸t paytida talvasaga tusha¸tgan bo’lsa, ne ajabq

BMI ning asosiy masalalaridan biri O’zbekiston jaqon ko’zgusida ekanligini anglash lozimdir. Integraöion jara¸nlar jaqonda þz bera¸gan voqea- hodisalarga uzviy boqliq O’zbekistonni mustaqil suveren davlat sifatida dun¸ si¸siy haritasida o’rin olishi muqim ahamiÿt kasb etmoqda.

-si¸siy jara¸nlarning jadallashuvi;

-hamkorlikning manfaatli ekanligi;

-ichki si¸satda ishlab chiqarishning takomillashuvi;

-mamlakatlar bilan tuzilgan shartnoma va bitimlar qamkorlikning asosiy ko’rinishlari qisoblanadi.

Mavzuni o’rganib ¸ritish jara¸nida mustaqillik davridan boshlab to shu bugunga qadar bo’lgan davrda amalga oshirilgan qamkorliklar qaqida to’htaldik.

BMI ning fan, taúlim - tarbiÿ, ishlab chiqarish, ommaviy ahborot vositalari va boshqa jara¸nlarda qo’llanilishi maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabi¸tlar.

I. Prezident I. A. Karimov asarlari

1. Karimov I.A. ßngicha fikrlash va ishlash davr talabi. 5- jild .-T.:O’zbekiston, 1997.

2. Karimov I.A. O’zbekiston buþk kelajak sari . -T.:O’zbekiston, 1998.

3. Karimov I.A. O’zbekiston XXI asr bo’saqasida: havsizlikka taqdid, barqarorlik shartlari va taraqqi¸t kafolatlari. -T.:O’zbekiston, 1997.-325-b.

4. Karimov I.A. Havfsizlik va barqarorlik taraqqi¸t yo’lida. -T.:O’zbekiston, 1998.
5. Karimov I.A. O’zbekiston XXI asrga intilmoqda. -T.:O’zbekiston, 1999.
6. Karimov I.A. Bun¸dkorlik yo’lida. -T.:O’zbekiston, 1996.
7. Karimov I.A. O’zbekiston o’z istiqlol va taraqqi¸t yo’li. -T.:O’zbekiston, 1992.
8. Karimov I.A. O’zbekiston iqtisodiy isloqatlarni chuqurlashtirish yo’lida. -T.:O’zbekiston, 1995.
9. Karimov I.A.qamkorlikning ishonchli kafolatlari. -T.:O’zbekiston, 1996.
10. Karimov I.A. O’zbekiston bozor munosabatlariga o’tishning o’ziga hos yo’li.-T.:O’zbekiston, 1993.
11. Karimov I.A. Bizdan ozod va obod Vatan qolsin.-T.: O’zbekiston, 1994.
12. Karimov I.A.Adolatli jamiÿt sari.-T.: O’zbekiston, 1998.
13. Karimov I.A. Bizning bosh maqsadimiz - jamiÿtni demokratiÿlashtirish va ÿngilash, mamlakatni modernizaöiÿ va isloq etishdir. T.: O’zbekiston, 2005. -96 b.
14. Karimov I.A. Demokratik ququqiy davlat, erkin iqtisodi¸t talablarini to’liq joriy etish, fuqorolik jamiÿtini asoslari qurish farovon qa¸timiz garovidir. T.: O’zbekiston, 2007.

II. Monografiÿ, to’plam va ilmiy maqalalar

15. Abdullaev Þ.Bozor iqtisodi¸ti asoslari.-T.: Meqnat, 1997.
16. Abdurahmonov F. Mustaqillik va milliy manfaatlar.-T.: Fan, 1994. - 108 b.
17. Ata-Mirzaev O., Gentshke V., Murtazaeva R. Uzbekistan mnogonaöionalünûe: istoriko -demograficheskoy aspekt. -T., 1998. -160 s.
18. Achildiev A. Milliy qoÿ va millatlararo munosabatlar.-T.: O’zbekiston, 2004.- 133 b.
19. Achildiev A. Bugungi dun¸ning mafkuraviy manzarasi.-T.: ßngi asr avlodi, 2000.-32 b.

20. Aqmedov q. Sattorov A. O’zbekiston: inson ququqlari va qonunlari.-T.: Adolat, 1999. -176 b.
21. Berdimuratova A. K. Filosofsko- metodologicheskiy analiz ekologicheskogo krizisa na poroge XXI veka.-T.: Fan, 1999. -173 b.
22. Beti Readon. Baqrikenglik: tinchlik sari olqa qadam. -T.:ÞNESKO, 2002, -164 b.
23. Drobijeva L. Soöialünûe problemu mejnaöionalünûh otnosheniy v postsovetskoy Rossie.-M.Öentr obshechelovecheskih öennostey, 2003.-376 s.
24. Jarinov K. Terrorizm i terroristu.-Mn.: Harvest, 1999.- 606 s.
25. Jaqon iqtisodi¸ti.-T.: Moliÿ, 2005.
26. Juraev N. qoÿviy immunitet ¸ki maúnaviy qamkorlik tuyqusi.-T.: O’zbekiston, 2002. -64 b.
27. Juraev N. Mustaqil O’zbekiston tarihi.-T.: SHarq, 2000.
28. Zakurlaev A. qoÿlar kurashi.-T.: Movarounnaqr, 2000. -63 b.
29. Kamilova S. Diniy eútiqod, aqidaparastlik, si¸sat.-T.: O’zbekiston, 1999. -23 b.
30. Karelin E. Katastroficheskoe soznanie v sovremennom mire v konöe HH veka.-M.: Nauka, 1999.-382 s.
31. Sizning ¸dnomangiz:.-T.: Islom universiteti, 2001.
32. Mirzaev A. O’zbekistonda demokratik jamiÿt qurish nazariÿsi va amali¸ti.-T.:Fan, 2000.
33. Mustaqillik izoqli-ommabop luqat.-T.: SHarq, 1998.
34. Mirzaev N, Fayzullaev T, Usmonov q, O’zbekiston tarihi.-T.: O’qituvchi, 1998.
35. Otamurotov S., Mamashokirov S., Holbekov A., Lafasov M. Markaziy Osi¸: qoÿviy jara¸nlar va mafkuraviy taqdidlar.-T.: Ijod dun¸si, 2002.-31 b.
36. Raqmonov D. Milliy munosabatlar va ularning si¸siy- ququqiy boshqarilishi (qozirgi zamon amali¸tidan). -T.: Fan, 1990.- 232 b.
37. Saraliev U. K. Mejdunarodnoe obshenie: teoriÿ i praktika.-T.: Mehnat, 1999.-217 s.

38. Tulenov J. , qofurov Z. Millatlararo qamjiqatlik davlatimiz boyligi. -T.: O’zbekiston, 1999. -71 b.
39. Falsafa. Komusiy luqat.-T.: SHarq, 2004. -383-b.
40. Usmonov q. O’zbekiston tarihi.-T.: O’qituvchi, 2004.
41. Usmonov q., Sodiqov M., Burhonova S. O’zbekiston tarihi. -T.: Iqtisod - Moliÿ. 2006.
42. Usmonov q. O’zbekiston tarihi.-T.: O’qituvchi, 2006.
43. O’zbekiston Respublikasi Prezidenti Devoni nashri. Habarnoma, 2-son, 1995
44. O’zbekiston Respublikasi: Mustaqil Davlatlarning bun¸d bo’lishi.-T: O’zbekiston, 1992.
45. O’zbekiston Respublikasi farmonlari va qarorlari.-T.: O’zbekiston, 1994.
46. O’zbekiston Respublikasi Konstituöiÿsi. -T.: O’zbekiston, 2003

SHaropova Dilafruz Ilqomovnaning "O’zbekiston jaqon qamjamiÿtiga integraöiÿlashuvi" mavzusidagi Bitiruv malakaviy ishining

R E Z Þ M E S I

Taÿnch so’zlar: Integraöiÿ, iqtisodiy integraöiÿ, integraöiÿ assosatöiÿlari, jaqon qamjamiÿti, öivilizaöiÿ, globallashuv, qamkorlik, manfaatli munosabat, jaqon banki, halqaro valþta fondi, halqaro moliÿ koorparaöiÿsi, EIq, EKOVAS, SHqT, EvrAzES, ASEAN, MDq, BMT, barqarorlik, qamjiqatlik, taraqqi¸t.

BMI obeúktlari: O’zbekistonning jaqon qamjamiÿtiga integraöiÿlashuvining ijtimoiy, si¸siy va iqtisodiy muammolari, MDq mamlakatlari bilan ko’p tomonlama aloqasining zaruriÿti va aqamiÿti masalasi, Markaziy Osi¸ va halqaro tashkilotlar bilan mamlakatizimizning integraöiÿlashuv faoliÿtiga taúsir qiluvchi omillar manfaatli munosabatlar masalalari.

Ishning maqsadi: O’zbekiston o’zaro hamkorlik va tenglik asosidagi integraöiÿ jara¸nini mustaqil va teng huquqli subekti ekanligini ijtimoiy, si¸siy va tarihiy jiqatdan ilmiy tadqiq etish.

BMI ning usullari: Kuzatish, analiz, sintez. Tarihiy analogiÿ, solishtirish, taqqoslash, tarihiylik va mintaqaviylik, dialektik va sistemali ¸ndashuv kabi ilmiy bilish usullaridan foydalanish.

BMI ning amaliy aqamiÿti: Mustaqil O’zbekistonning jaqon qamjamiÿtiga qo’shilishining metadologik muamolarini ochib berildi, jaqon qamjamiÿtiga kirishiga imkon beradigan shart-sharoitlari, imkoniÿtlari asoslab berildi. qamkorlik aloqalarini rivojlantirishga oid amaliy taklif va hulosalar berilgan.

qo’llanish soqasi: ilmiy-nazariy izlanishlardan taúlim-tarbiÿ tizimlarida maúnaviÿt, mafkura soqasida, ommaviy ahborot vositalarida, ilmiy seminarlarida, mustaqillik va maúnaviÿt darslarida, turli tashkilotlardagi maúnaviy-maúrifiy mavzuda maúruzalarda, sinfdan tashqari ishlarni tashkil etishda, aqoli o’rtasida mustaqil Vatanimizga milliy qurur munosabatini takomillashtirishda.